



KARTLEGGING AV
SIDEMÅLSUNDERVISNINGEN PÅ
10. TRINN OG
VK1, ALLMENNFAGLIG
STUDIERETNING.

*- Resultater fra en nasjonal undersøkelse
blant elever, norsklærere og rektorer.*

FORORD

TNS Gallup har på oppdrag fra Utdanningsdirektoratet gjennomført en kartlegging av sidemålsundervisningen på 10. trinn og Vk1.

Områder som er belyst er blant annet:

- Norsklærernes kompetansenivå
- Organisering av sidemålsundervisningen
- Lærernes vurdering av elevenes sidemålskunnskap
- Elevers motivasjon
- Elevenes sidemålskarakterer
- Arbeidsmetoder i norskfaget

Bakgrunn og formål

Bakgrunnen for undersøkelsen er at det finnes svært lite dokumentasjon om sidemålsopplæringen i norsk grunnopplæring. St. meld. Nr. 30 (2003 – 2004) *Kultur for læring*, fastslår derfor at det skal igangsettes mer systematisk forsøk- og utviklingsarbeid når det gjelder sidemålet. Formålet med undersøkelsen er å gi Utdanningsdirektoratet en oversikt over sidemålsopplæringen i norsk grunnopplæring og slik gi grunnlag for å definere videre problemstillinger på feltet.

Ansvarlige for undersøkelsen

I TNS Gallup har Elise Wedde vært prosjektleder for gjennomføringen av undersøkelsen. Rapporten er utarbeidet av Elise Wedde. Kontaktpersonen i Utdanningsdirektoratet har vært Tone Abrahamsen. Utdanningsdirektoratet har utformet spørsmålene til kartleggingen i samarbeid med Nynorsksenteret

Vi takker alle rektorer, lærere og elever som har deltatt i undersøkelsen!

Oslo, 14 februar, 2006

1. METODE.....	6
Postal gjennomføring	6
Spørreskjemaene	6
Målgruppe og utvalg.....	6
Svarprosent.....	8
Vekting	8
Usikkerhet og feilmarginer	8
2. BAKGRUNNSINFORMASJON	9
Rektorene/skolene	9
Lærerne	9
3. OM RAPPORTEN	9
2. OPPSUMMERING	10
4. UNDERVISNINGEN.....	15
Når begynner elevene med sidemålsundervisning?.....	15
Hvor mye sidemålsundervisning har elevene?	15
Organisering av undervisningen	16
Bruk av lærebøker	17
Brukes det samme lærebok både til hovedmål og sidemålsundervisningen?	18
Bruk av materiell/verktøy i sidemålsopplæringen.....	19
Bruk av nettsted	19
Arbeidsformer elevene har tatt i bruk i norskundervisningen.....	20
Variasjonen i arbeidsformer i norskundervisningen	22
Hvilke fag elevene leser og skriver på bokmål og sidemål.....	23
Hva elevene har lest på bokmål og nynorsk	23
Hva elevene har skrevet på bokmål og nynorsk	24
I hvilke sammenhenger skriver elevene på bokmål og nynorsk?.....	25
5. LÆRERNES MOTIVASJON, FAGLIG KUNNSKAP OG OPPDATERING	27
Norsklærernes vurdering av egen sidemålskompetanse	27
Norsklærernes engasjement for sidemålsundervisningen	27
Elevenes oppfatning av lærernes holdning til sidemål.....	28
Ligger forholdene til rette for sidemålsundervisningen?	29
Hindre for en god sidemålsundervisning.....	30
Faglig oppdatering av norsklærerne.....	30
Ønsker om etter-/videreutdanning i nynorsk som sidemål	31
Rektorenes vurderinger av lærernes prioritering av nynorskundervisningen ved bokmålsskoler	31
Rektors vurdering av læremidlene	32
Rektors vurdering av lærernes kompetanse i nynorsk	33
Rektors vurdering av tilbudet om etter- og videreutdanning innenfor nynorskopplæringen	34
Rektors vurdering av egen mulighet til å tilrettelegge for kurs i nynorskopplæringen... ..	34
Rektors vurdering av andre stimulerings tiltak.....	35
Igangsetting av stimulerings tiltak	36
Initiativtakere til igangsetting av stimulerings tiltak.....	36
Innkjøp av bøker på nynorsk til skolebibliotekene	36
Innkjøp av egne læremiddel til sidemålsundervisningen på ungdomsskolene	37
6. ELEVENES KARAKTERER, EGENVURDERING OG FORHOLD TIL LESING OG SKRIVING	38

Elevenes sidemålsskarakterer	38
Lærernes vurderinger av elevenes sidemålsskunnskap.....	39
Synes elevene selv at de kan skrive sidemål?	40
Hva mener elevene er viktig for at de skal lære å skrive nynorsk?	40
Elevenes forhold til å lese	41
Elevenes forhold til å lese bokmål.....	42
Elevenes forhold til å lese nynorsk.....	42
Elevenes forhold til å lese engelsk.....	43
Elevenes forhold til å skrive	43
Elevenes forhold til å skrive bokmål	44
Elevenes forhold til å skrive nynorsk	44
7. HVILKEN BETYDNING HAR KJENNETEGN VED UNDERVISNINGEN, SKOLENE OG ELEVENE SELV FOR ELEVENES FORHOLD TIL SIDEMÅLET ?	46
Begynte elevene som liker sidemål tidligere med sidemålsopplæringen enn elevene som ikke liker sidemål?	46
Har elevene som liker sidemål mer variert undervisningsopplegg enn elevene som ikke liker sidemål?	47
Har elevene som liker sidemål mer sidemålsundervisning enn elevene som ikke liker det?	48
Går elevene som liker sidemål oftere på skoler der forholdene ligger til rette for sidemålsundervisning?	48
Går elevene som liker sidemål oftere på skoler der det settes i gang stimuleringstiltak for sidemålsundervisningen?.....	48
Vil elevene som liker sidemål i større grad enn elevene som ikke liker det velge utdanningsprogram for studiespesialisering?	49
Er det en sammenheng mellom å like sidemål og det å få gode karakterer i det?	49
Er bokmålelevenene som liker nynorsk oftere i nær familie eller har nære venner som skriver mest på nynorsk?	50
8. VEDLEGG.....	51

1. METODE

Postal gjennomføring

Undersøkelsen er gjennomført ved postalt spørreskjema som ble sendt ut til et landsrepresentativt utvalg av grunnskoler og til alle videregående skoler. Feltperioden varte fra 3 – 30 januar 2006.

Spørreskjemaene

Utdanningsdirektoratet har i samarbeid med Nynorsksenteret og med kvalitetssikring fra TNS Gallup utviklet 3 ulike spørreskjemaer til hhv. rektorer, norsklærere og elever. Av praktiske grunner ble det ikke utviklet egne spørreskjemaer på bokmål og nynorsk. I stedet ble annethvert spørsmål i samtlige skjemaer stilt på hhv. bokmål og nynorsk.

Målgruppe og utvalg

Målgruppen for undersøkelsen var elever på 10. trinn og Vk1 samt deres norsklærere og rektorer ved skolene. Ved hver skole skulle rektor, en norsklærer samt 7 elever delta. Med basis i geografi, skolestørrelse og målform ble det trukket et utvalg på 584 ungdomsskoler (se tabeller nedenfor). I tillegg ble samtlige videregående skoler¹ kontaktet.

Populasjon ungdomsskoler	I alt		Østlandet		Sør- og Vestlandet		Trøndelag og Nord-Norge	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Ungdomsskoler	1177	100	353	30	433	36,8	391	33,2
<200 elever								
Nynorsk	162	13,8	18	1,5	144	12,2	0	0
Bokmål/samisk	407	34,6	77	6,5	57	4,8	273	23,2
200+ elever								
Nynorsk	90	7,6	1	0,1	89	7,6	0	0
Bokmål/samisk	518	44	257	21,8	143	12,1	118	10

Disproporsjonalt utvalg ungdomsskoler n=584	I alt		Østlandet		Sør- og Vestlandet		Trøndelag og Nord-Norge	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Ungdomsskoler	584	100,0	139	23,7	328	56,2	117	20,0
<200 elever								
Nynorsk	162	27,7	18	3,1	144	24,7	0	0
Bokmål/samisk	142	24,3	50	8,6	25	4,3	67	11,5
200+ elever								
Nynorsk	90	15,3	1	0,1	89	15,2	0	0
Bokmål/samisk	190	32,5	70	12,0	70	11,9	50	8,6
I alt								
Nynorsk	252	43,1	19	3,2	233	39,9	0	0
Bokmål/samisk	332	56,8	120	20,5	95	16,3	60	10,3

¹ Følgende Oslo-skoler ble imidlertid utelatt pga at deltakelse i eller som kontrollgruppe ifm forsøk med valgfritt skriftlig sidemål Bjerke, Fagerborg, Hartvig Nissen, Hellerud, Lambertseter, Stovner, Ullern, Ulsrud (med i forsøket), Berg, Bretvedt, Grefsen, Manglerud, Nordstrand, Oslo handelsgymnasium, Oslo katedralskole og Persbråten (utenfor forsøket).

Netto utvalg ungdomsskoler ² n= 394	I alt		Østlandet		Sør- og Vestlandet		Trøndelag og Nord-Norge		
	N	%	N	%	N	%	N	%	
Ungdomsskoler	394	100,0	90	22,8	236	59,9	68	17,3	
<200 elever	Nynorsk	123	31,2	14	3,5	109	27,7	0	0,0
	Bokmål/samisk	86	21,8	30	7,6	14	3,6	42	10,7
200+ elever	Nynorsk	69	17,5	0	0,0	69	17,5	0	0,0
	Bokmål/samisk	116	29,4	46	11,7	44	11,2	26	6,6
I alt	Nynorsk	192	48,7	14	3,6	178	45,2	0	0,0
	Bokmål/samisk	202	51,3	76	19,3	58	14,7	68	17,3

Grunnskolene ble forhåndsinn delt etter kjente egenskaper (pre-stratifisering) for å sikre et tilstrekkelig grunnlag for nedbrytninger på skoletype og kommunestruktur. **1. Inndeling etter skolens målform:** Bokmål, nynorsk. **2. Inndeling etter skolestørrelse:** < og > enn 200 elever. **3. Inndeling etter geografi:** Østlandet, Sør- og Vestlandet, Trøndelag og Nord-Norge. Stratifiseringen etter målform, skolestørrelse og geografi gir til sammen 12 strata. Utvalget er trukket disproporsjonalt for å sørge for nok skoler i hver celle. Samtlige skoler med nynorsk som målform ble trukket ut for at vi skulle få tilstrekkelig nok antall.

Populasjon & utvalg, videregående skoler	I alt		Østlandet		Sør- og Vestlandet		Trøndelag og Nord-Norge	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Videregående	416	100,0	140	33,7	171	41,1	105	25,2
<300	171	41,1	33	7,9	78	18,8	60	14,4
300+	245	58,9	107	25,7	93	22,4	45	10,8

Populasjon & utvalg, videregående skoler	I alt		Østlandet		Sør- og Vestlandet		Trøndelag og Nord-Norge	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Videregående	186	100	61	32,8	78	41,2	47	25,3
<300	54	29	10	5,4	26	14,0	29	15,6
300+	132	71	51	27,4	52	28,0	47	25,3

Bruttoutvalget/populasjonen av de videregående skolene består av 21,4 prosent nynorskskoler og 79 prosent bokmålsskoler. Nettoutvalget (de som deltok i undersøkelsen) består av til sammen 186 skoler. Av disse er 25,3 prosent nynorskskoler mens 74,7 prosent bokmålsskoler. Nettoutvalget gjenspeiler med andre ord populasjonens fordeling av nynorskskoler og bokmålsskoler relativt godt. Det samme gjelder ift. skolestørrelse og region (se tabeller ovenfor). Resultatene er likevel vektet for å korrigere for frafall (se vekting).

Utvalg av lærere og elever

Valg av norsklærer og elever ble foretatt av hhv. rektor og norsklærer etter følgende metode: Dersom skolen hadde flere enn en lærer på hhv. 10 trinn og Vk1 ble rektor bedt om å plukke ut den læreren med etternavn som kom først i alfabetet. Tilsvarende ble den utplukkede

² Beregnet ut fra rektors deltakelse.

norsklæreren bedt om å plukke ut 7 av sine elever. Dersom norsklæreren underviste flere klasser i norsk på det aktuelle trinnet, ble vedkommende bedt om å velge ut elever i den klassen som ble undervist først i uken.

Svarprosent

Spørreskjema ble sendt ut til 984 skoler. 84 av disse ga tilbakemelding om at de var utenfor målgruppen. Dette gjaldt først og fremst videregående skoler som ikke hadde allmennfaglig studieretning. Disse trekkes fra når svarprosenten beregnes. Vi fikk inn svar fra 580 rektorer, 587 lærere og 3 981 elever.

Beregnet svarprosent for de ulike gruppene er:

Rektorer: 64 prosent.

Lærere: 65 prosent

Elever: 63 prosent, gitt at 7 elever deltok ved hver skole. (Det er imidlertid sannsynlig at noen skoler hadde færre enn 7 elever i klassen og at den reelle svarprosenten dermed egentlig ligger på nivå med lærernes svarprosent).

Vekting

Resultatene er vektet på skoletype, region og skolestørrelse. For å korrigere for frafall og disproporsjonalitet i utvalgsplanen er grunnskolene i utvalget vektet (pre-stratifisert) slik at de gjenspeiler populasjonen med hensyn på stratifiseringsvariablene. Videregående skole er også vektet i etterkant, men da kun for å korrigere for frafall. Videregående skole er vektet med hensyn på skolestørrelse (<300 elever, 300+ elever) og den samme geografiske inndeling som grunnskolene.

Usikkerhet og feilmarginer

Enhver utvalgsundersøkelse er beheftet med usikkerhet. Usikkerheten varierer med både svarfordelingen og med antall respondenter. Jo færre respondenter, og jo mer fordelingen nærmer seg en 50%/50% situasjon, jo større blir usikkerheten. Med utgangspunkt i kjennskap til antall skoler og antall elever kan vi beregne feilmarginer. Fordi vi ikke kjenner til det eksakte antallet norsklærere på 10. trinn og Vk1 tar vi utgangspunkt i et uendelighetsunivers ved beregningen av feilmarginer for denne gruppen.

Feilmarginer:

Rektorer: +/- 1,1% – 2,5%

Elever: +/- 0,7% – 1,5%.

Norsklærere: +/-1,8 – 4,1%³

Dette betyr at rektors svar varierer mellom +/- 1,1 til 2,5 prosent. Avhengig av hvor mange som har svart hva. Dersom f.eks 25 prosent av rektorene er tilfreds med et aspekt, vil det sanne resultatet blant alle landets rektorer med 95 prosent sikkerhet ligge mellom 22,9 og 27,1 prosent, dvs. (25 prosent – 2,1 prosentpoeng) og (25 prosent + 2,1 prosentpoeng). Tilsvarende beregninger kan foretas med å legge inn feilmarginene til lærere og elever.

Signifikanstester er foretatt der det er vurdert som nødvendig eller interessant. Det fremgår av teksten der dette er gjort (forskjeller omtales som signifikante/ikke signifikante).

³ Vi har ikke tilgang på antall norsklærere på 10. trinn og Vk1. Dette estimatet er dermed beregnet ut fra et uendelighetsutvalg.

2. BAKGRUNNSINFORMASJON

I dette kapittelet presenteres bakgrunnsinformasjonen⁴ vi hentet inn fra rektor, lærere og elever.

Rektorene/skolene

I alt har 580 rektorer besvart spørreskjema. 41,2 prosent av disse er rektorer ved en nynorskskole, mens 58,8 prosent er rektorer ved en bokmålskole.

Lærerne

Totalt har 587 lærere deltatt i undersøkelsen. Av disse er 54,5 prosent kvinner og 44 prosent menn. 1,5 prosent har ikke oppgitt kjønn. 63,7 prosent av lærerne har oppgitt bokmål som deres hovedmålform og 34,1 prosent nynorsk som hovedmålform. 2,2 prosent har ikke oppgitt målform.

Elevene

I undersøkelsen har det til sammen deltatt 3981 elever. Av disse er 51,4 prosent jenter og 46,3 prosent gutter. 2,4 prosent har ikke oppgitt kjønn i spørreskjemaet.

Videre består utvalget av 64,7 prosent elever med bokmål som målform og 32,1 prosent elever med nynorsk som målform. 3,2 prosent har ikke oppgitt målform i spørreskjemaet.

67,1 prosent av elevene i utvalget går i 10. trinn og 32,9 prosent går på Vk1 allmennfaglig studieretning.

Totalt går 19,1 prosent av elevene i klasser/grupper der alle eller nesten alle har nynorsk som hovedmål mens 75,6 prosent går i klasser/grupper der alle eller nesten alle har bokmål som hovedmål. 5,4 prosent går i klasser/grupper som er delt mellom nynorsk og bokmål.

3. OM RAPPORTEN

Rapporten gir først og fremst en oversikt over samtlige resultater brutt ned på hhv. elevene eller skolens målform og klassetrinn/skoletype. Resultatene er samlet tematisk med følgende inndeling; "Undervisningen", "Lærernes motivasjon, faglig kunnskap og oppdatering" og "Elevenes karakterer, egenvurdering og forhold til lesing og skriving". Til slutt presenteres resultatene fra noen spørsmål/hypoteser som er utviklet av Utdanningsdirektoratet ("Hvilken betydning har kjennetegn ved undervisningen, skolene og elevene selv for elevenes forhold til sidemålet?"). Av hensyn til begrensninger mht. omfang av rapporten er disse begrenset til noen få spørsmål. Det betyr imidlertid ikke at det mangler på ytterligere muligheter for videre analyse.

⁴ Uvektede tall.

2. OPPSUMMERING

Undervisningen

De fleste elevene (78 prosent) startet med sidemålsundervisning på 8. eller 9. trinn. En liten andel på 5 prosent startet allerede på barneskolen. 8 prosent startet først på 10. trinn og 10 prosent husker ikke når de startet.

Det mest vanlige blant bokmåselevne er å ha ca. 1 times sidemålsundervisning i uka mens det for nynorskelevne er mest vanlig med ½ time i uka. Bokmåselevne har dermed hatt mer sidemålsundervisning enn det nynorskelevne hadde. Den mest vanlige måten å organisere sidemålsundervisningen på er som en periode med undervisning. Dette gjelder både for bokmål- og nynorskelever. Samtidig har en langt større andel av bokmåselevne (42 prosent) ukentlig undervisning sammenliknet med nynorskelevne (15 prosent). Andelen nynorskelever som oppgir at undervisningen de har i sidemål verken er organisert ukentlig eller periodevis (29 prosent) er større enn den er blant bokmåselevne (12 prosent).

Lærebøkene

Den mest benyttede læreboken i norsk på 10. trinn er i følge elevene "Fra saga til CD" utgitt av Forlaget for kultur. Dette gjelder både for bokmåselevne og nynorskelevne og bekreftes av norsklærerne. Mest benyttede norsk bok på VK1 er i følge elevene "Tema" utgitt av Det Norske Samlaget. Samtidig er det for bokmåselevne vanligere å benytte andre læremidler enn de som var oppgitt i spørreskjemaet. Lærerne bekrefter at det mest vanlige er at de benytter seg av "Andre læremidler" eller læreboken "Tema" fra Det norske samlaget.

De fleste elevene (64 prosent) oppgir at de benytter samme lærebok både til hovedmål- og sidemålundervisningen. Dette gjelder både for bokmåselevne og nynorskelevne på begge klassetrinn og bekreftes av lærerne i liknende spørsmål.

Bruk av materiell og arbeidsformer

Halvparten (50 prosent) av norsklærerne benytter IKT i sidemålsundervisningen. Videre benytter 73 prosent egenprodusert materiell og 83 prosent annen litteratur i tillegg til læreboka. Vi ser at bruken av IKT på 10. trinn er signifikant mer utbredt blant lærerne på nynorskskoler enn den er på bokmålsskoler.

Den mest brukte arbeidsformen elevene har tatt i bruk i hovedmålsundervisningen er stilskriving. Hele 92 prosent (totalt) har skrevet stil i løpet av første halvdel av skoleåret (05/06). Den minst benyttede arbeidsformen er diktat (30,5 prosent totalt). Dette forholdet gjelder på tvers av målform og trinn.

I likhet med arbeidsmetodene i hovedmålsundervisningen, er stilskriving den mest benyttede arbeidsformen også i sidemålsundervisningen. Dette gjelder på tvers av målform og trinn. Den minst benyttede arbeidsformen er i følge elevene prosjekt. Dette varierer imidlertid mellom målformene og trinnene. Mens prosjekt er den minst benyttede arbeidsformen blant bokmåselevne, er diktat den minst benyttede arbeidsformen blant nynorskelevne. Det er mest vanlig å ta i bruk mellom 5 og 7 ulike arbeidsformer i hovedmålsundervisningen og mellom 1 – 4 ulike arbeidsformer i sidemålsundervisningen. Dette gjelder både for nynorsk- og bokmåselever.

Det er langt vanligere at nynorskelevne bruker sidemålet sitt i andre fag enn norsk enn det er for bokmåselevne. Dette gjelder på både 10. trinn og på Vk1

Hva elevene leser og skriver

Både nynorskelever og bokmåselever leser mest aviser, tegneserier, skjønnlitteratur, prosa eller faglitteratur på bokmål. Nynorskelevne leser mer på nynorsk enn hva bokmåselevne gjør. Ett unntak er imidlertid tegneserier. Her er andelen som har lest tegneserier på nynorsk like stor blant bokmåselevne som blant nynorskelevne.

De fleste (84 prosent på bokmål og 72 prosent på nynorsk) har i løpet av første halvdel av skoleåret både skrevet noveller eller fortellinger på begge målformene. Andelen som har skrevet noveller eller fortellinger på sin egen målform er større enn andelen som har gjort dette på sidemål. Dette gjelder både for nynorskelever og bokmåselever.

Mest vanlig er å benytte sidemålet skriftlig i norskfaget. Dette gjelder både for nynorsk- og bokmåselevne. Andelen som skriver på sidemål i ulike sammenhenger er imidlertid langt høyere blant nynorskelevne enn blant bokmåselevne.

Lærernes kunnskap og engasjement

Totalt sett mener de fleste lærerne (81 prosent) at de har tilstrekkelig sidemålskunnskap til å gi elevene en god nok sidemålsundervisning. Andelen som synes de har tilstrekkelig sidemålskunnskap er imidlertid høyere blant norsklærerne på nynorskskolene (92 prosent) enn den er blant lærerne på bokmålsskolene (78 prosent). De fleste lærere (82 prosent) engasjerer seg også i sidemålsundervisningen. Dette gjelder lærere både på bokmål og nynorskskoler. Det er ingen store forskjeller på tvers av målform og trinn.

Ligger forholdene til rette for sidemålsundervisning?

De fleste rektorer oppgir at de i ganske eller svært stor grad er fornøyd med hvordan forholdene ligger til rette for sidemålsundervisningen (85 prosent). Tilfredsheten er imidlertid signifikant høyest på nynorskskolene. Lærere som underviser i nynorsk som sidemål og som ikke mener forholdene ligger til rette for det, oppgir elevenes motivasjon som hovedårsak. Mens 79 prosent oppgir elevenes motivasjon som årsak, er det kun 15 prosent som oppgir egen kompetanse som årsak. 95 prosent av rektorene mener samtidig at norsklærerne ved deres skoler i liten grad har fått faglig oppdatering som omfatter sidemålsundervisning. Selv om 78 prosent av norsklærerne som underviser i nynorsk som sidemål mener de har tilstrekkelig kompetanse til å gi en god sidemålsundervisning ville 44 prosent av lærerne likevel takket ja til etter-/videreutdanning i nynorsk som sidemål.

Rektorenes vurderinger av ulike betingelser for sidemålsundervisningen

De fleste rektorer ved bokmålsskolene er fornøyd med lærernes prioritering av nynorskundervisningen målt i antall timer (78 prosent), læremidlene til sidemålsopplæringen (66 prosent), lærernes kompetanse i nynorsk (86 prosent) og bruken av andre stimuleringsiltak som forfatterbesøk og teater (52 prosent). Samtidig er de fleste rektorer misfornøyd med tilbudet om etter- videreutdanning innenfor nynorskopplæringen (76 prosent) og mulighetene de har for å tilrettelegge for kurs i nynorskopplæring for lærerne ved skolen (63 prosent).

Igangsetting av stimuleringsiltak og innkjøp av bøker

Det har i følge rektorene blitt satt i gang andre stimuleringsiltak for sidemålsundervisningen ved 51% av skolene i løpet av de siste 5 årene. Det er først og fremst lærerne som i følge rektorene har tatt initiativ til å sette i verk stimuleringsiltak for sidemålsundervisningen.

69 prosent av rektorene ved bokmålsskolene oppgir at det i liten grad kjøpes inn bøker på nynorsk til skolebibliotekene. Det kjøpes i litt større grad inn bøker på nynorsk til skolebibliotekene til de videregående skolene enn til ungdomsskolene. Ved 64 prosent av ungdomsskolene kjøpes det i tillegg i liten grad inn egne læremiddel til sidemålsundervisningen.

Karakterer

For både nynorsk- og bokmåselevne er karakteren 4 den mest vanlige karakteren i sidemål. Samtidig ser vi at nynorskelevne oftere får bedre karakter enn 4 i sidemålet. Tilsvarende får bokmåselevne oftere dårligere karakter enn 4. Det vanligste for bokmåselevne er enten å få den samme som, eller en dårligere karakter i sidemål enn i hovedmål. De fleste nynorskelevne får som oftest samme sidemålskarakter som hovedmålskarakter.

De fleste lærerne ved bokmålskoler (58 prosent) mener det er stor variasjon i elevenes sidemålskunnskap når de går ut fra ungdomsskolen. De fleste lærerne ved nynorskskoler mener i motsetning at elevenes sidemålskunnskap jevnt over er bra (64 prosent).

Andelen elever som selv synes de kan skrive sidemål er langt høyere blant nynorskelevne (86 prosent) enn den er blant bokmåselevne (49 prosent).

Kun 5 prosent oppgir mer motiverte lærere som viktigst forutsetning for at de skal lære det. Isteden mener hver 5 bokmåselev at mer skriveøvelse vil gjøre at de lærer å skrive nynorsk.

Elevenes forhold til å lese og skrive

62 prosent av elevene liker generelt å lese⁵. Det er ingen store forskjeller mellom nynorsk- og bokmåselevne når det gjelder dette. En større andel på 73 prosent oppgir at de liker å lese bokmål⁶. Bokmåselevne liker det i større grad enn nynorskelevne. Andelen som liker å lese nynorsk er langt lavere (19 prosent). Nynorskelevne liker i langt større grad å lese på nynorsk enn det bokmåselevne gjør. Samtidig liker nynorskelevne i større grad å lese på bokmål enn på sin egen målform. Dette gjelder først og fremst elevene på 10. trinn men resultatene viser også tendenser til dette blant elevene på Vk1.

56 prosent av elevene oppgir at de i svært eller ganske stor grad liker å lese engelsk. Det er en tendens til at bokmåselevne, på tvers av trinnene i større grad liker å lese engelsk sammenliknet med nynorskelevne.

59 prosent av elevene oppgir at de liker å skrive. Bokmåselevne liker i noen større grad å skrive sammenliknet med nynorskelevne. Andelen som oppgir at de liker å skrive bokmål (67 prosent) er noe større enn andelen som oppgir at de generelt liker å skrive (59 prosent)⁷. Bokmåselevne liker i større grad å skrive bokmål (70,1 prosent) enn nynorskelevne (53,1 prosent). Kun 18,5 prosent av elevene oppgir at de liker å skrive nynorsk. Det betyr at andelen som ikke liker å skrive nynorsk er på 81,5 prosent. Det er bokmåselevne som i minst liker å skrive nynorsk (11,3 prosent blant bokmåselevne mot 49,7 prosent blant nynorskelevne).

Resultatene viser også at nynorskelevne liker å skrive på nynorsk like godt som de liker å skrive på bokmål. Det er imidlertid en tendens til at nynorskelevne på 10. trinn i større grad liker å lese på bokmål fremfor nynorsk. Denne tendensen er motsatt på Vk1.

⁵ Dvs. svart at de "i ganske stor grad" eller "i svært stor grad" liker dette.

⁶ Vi har ingen god forklaring på hvorfor en større andel liker å lese bokmål sammenliknet med generelt å lese.

⁷ Tilsvarende forhold i resultatet finner vi for lesing. Se fotnote nr. 6.

Oppsummering av testingen av noen spørsmål

Begynte elevene som liker sidemål tidligere med sidemålsopplæringen enn elevene som ikke liker sidemål?

Tidspunkt for oppstart av sidemålsundervisningen har betydning for bokmåselevenenes sannsynlighet for å like sidemål men ikke for nynorskelevnene.

Har elevene som liker sidemål mer variert undervisningsopplegg enn elevene som ikke liker sidemål?

Resultatene gir ikke grunnlag for å trekke slutning om at variasjon mellom mange kontra få arbeidsformer har betydning for hvorvidt elevene liker eller ikke liker å skrive og lese nynorsk. Dette gjelder både nynorsk- og bokmåselever.

Har elevene som liker sidemål mer sidemålsundervisning enn elevene som ikke liker det?

Resultatene viser ingen signifikant sammenheng mellom antall timer undervisning og elevenes forhold til sidemålet. Dette gjelder både for bokmåselevnene og nynorskelevnene.

Går elevene som liker sidemål oftere på skoler der forholdene ligger til rette for sidemålsundervisning?

Det er en positiv sammenheng for bokmåselevnene mellom det å gå på skole der forholdene (i følge rektor) ligger til rette for sidemålsundervisningen og det å like å lese og skrive nynorsk. Det er ikke noen signifikant forskjell mellom nynorskelevenenes forhold til bokmål og i hvilken grad det er tilrettelagt for sidemålsundervisning ved skolene de går på.

Går elevene som liker sidemål oftere på skoler der det settes i gang stimuleringstiltak for sidemålsundervisningen?

Resultatene viser ingen signifikant sammenheng mellom hvorvidt skolene setter i gang stimuleringstiltak og elevenes forhold til sidemål.

Vil elevene som liker sidemål i større grad enn elevene som ikke liker det velge utdanningsprogram for studiespesialisering?

Det er en signifikant sammenheng mellom elevenes forhold til sidemål og valg av hhv yrkesfaglig studieretning og utdanningsprogram for studiespesialisering. Dette gjelder både for nynorsk- og bokmåselevnene.

Er det en sammenheng mellom å like sidemål og det å få gode karakterer i det?

Det er en positiv sammenheng mellom det å like sidemål og det å få gode karakterer i faget. Dette gjelder for både nynorsk- og bokmåselevnene.

Er bokmåselevnene som liker nynorsk oftere i nær familie eller har nære venner som skriver mest på nynorsk?

Det er for bokmåselevnene en positiv sammenheng mellom det å ha nære slektinger eller venner som skriver mest på nynorsk og det å like nynorsk selv.

Tabellen på neste side gir en oppsummering av hvilke forhold som har betydning for elevenes forhold til sidemål. Vi har merket områdene det viser seg å være en signifikant sammenheng med + og – der det ikke er noen signifikant sammenheng. Det viser seg at det som har betydning for bokmåselevenenes forhold til nynorsk er; tidspunktet for oppstart med sidemålsundervisning, hvorvidt forholdene ligger til rette for sidemålsundervisning, samt det å ha nære slektinger eller venner som skriver mest på nynorsk. Ingen av disse forholdene har betydning for nynorskelevenenes forhold til bokmål. Både bokmål- og nynorskelevnene som liker sidemål seg ut fra de som ikke liker det ved at de har bedre sidemålskarakterer og at de i større grad vil velge allmennfaglig studieretning (kun elevene på 10. trinn som har svart på dette).

	Bokmål- elevene	Nynorsk- elevene
Tidspunkt for oppstart med sidemålsundervisning	+	-
Variasjon i undervisningsopplegg	-	-
Mengde undervisning	-	-
At forholdene ligger til rette for sidemålsundervisning	+	-
Stimuleringstiltak	-	-
Valg av studieretning på videregående	+	+
Karakterer	+	+
Å ha nære slektninger eller venner som skriver mest på nynorsk	+	Ikke aktuell

4. UNDERVISNINGEN

Dette kapittelet vil omhandle ulike kjennetegn ved sidemålsundervisningen som; organisering av undervisningen, bruk av lærebøker, arbeidsmetoder og lærernes vurdering av eget engasjement, kunnskap og betingelser for god sidemålsundervisning.

Når begynner elevene med sidemålsundervisning?

De fleste (78 prosent) elevene startet med sidemålsundervisning på 8. eller 9. trinn. I tillegg startet en liten andel (5 prosent totalt) med dette på barneskolen. 8 prosent startet først på 10. trinn og 10 prosent husker ikke når de startet.

Til elevene: "Kva tid tok du til med sidemålsopplæring?"

Tabell 4.1: Tidspunkt for oppstart med sidemålsopplæring fordelt på trinn og målform. Elever.

	TOTAL	Total		10. Trinn		Vk1	
		Bokmål	Nynorsk	Bokmål	Nynorsk	Bokmål	Nynorsk
TOTAL (wt.) (n/w)	3665	2984	680	1968	469	1030	206
	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%
	3671	2464	1207	1419	1012	1045	195
8. klasse	36,%	36,1%	35,5%	35,4%	31,8%	37,8%	47,4%
9. klasse	41,5%	42,6%	36,4%	46,%	39,9%	33,6%	25,5%
10. klasse	7,6%	7,2%	9,5%	7,%	11,7%	7,8%	2,6%
På barneskulen	4,6%	4,4%	5,7%	3,3%	5,1%	7,3%	7,6%
Veit ikkje	10,3%	9,7%	12,9%	8,3%	11,6%	13,5%	16,9%

Forklaring til tabellene:

Øverste linje viser beregnet antall respondenter iht. vektete tall.
Tredje linje viser antall respondenter før vektet er lagt på.

Hvor mye sidemålsundervisning har elevene?

Det mest vanlige blant bokmåls elevene er å ha ca. 1 times sidemålsundervisning i uka mens det for nynorske elevene er mest vanlig med ½ time i uka. Samtidig ser vi at dette varierer med skoletrinn. På Vk1 er det mest vanlige ½ times sidemålsundervisning både for bokmål og nynorske elevene. Andelen som har 1 time i uken er imidlertid høyere blant bokmåls elevene. Andelen elever som ikke har hatt noen sidemålsundervisning første semester av skoleåret er størst blant elevene med nynorsk som hovedmål. Dette gjelder både for elevene på VK1 og elevene på 10. trinn. Hovedtrekkene fra disse resultatene bekreftes av norklærerne i tilsvarende spørsmål stilt til dem (se tabellvedlegg for flere detaljer). Det kan dermed konkluderes med at bokmåls elevene hadde mer sidemålsundervisning i løpet av første semester i skoleåret enn hva nynorske elevene hadde.

Til elevene/norsklærerne: ” Kan du merkje av om lag kor mange timar sidemålsundervisning du har hatt så langt dette skuleåret?”

Tabell 4.2: Antall timer sidemålsundervisning fordelt på trinn og målform. Elever.

	Total			10. Trinn		Vk1	
	<i>TOTAL</i>	<i>Bokmål</i>	<i>Nynorsk</i>	<i>Bokmål</i>	<i>Nynorsk</i>	<i>Bokmål</i>	<i>Nynorsk</i>
<i>TOTAL (wt.) (n/w)</i>	3740	3035	705	2009	490	1036	209
	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%
	3754	2503	1251	1453	1054	1050	197
<i>Ingen</i>	8,6%	6,3%	18,3%	5,1%	14,4%	9,6%	30,7%
<i>1 - 10 timar (ca. 1/2 time i veka)</i>	42,4%	39,3%	56,1%	32,7%	55,4%	57,%	58,5%
<i>11 - 19 timar (ca 1 time i veka)</i>	40,3%	45,2%	19,2%	51,2%	23,1%	28,9%	6,4%
<i>20 timar eller meir</i>	8,8%	9,3%	6,5%	11,%	7,1%	4,6%	4,4%

Organisering av undervisningen

I underkant av halvparten av elevene (48 prosent) oppgir at sidemålsundervisningen er blitt organisert som en periode med sidemål. 37 prosent oppgir at de har ukentlig undervisning og 15 prosent at undervisningen verken er organisert som ukentlig eller som en periode med undervisning. At sidemålsundervisningen er organisert som en periode er det mest vanlige både for bokmåls elever og nynorskelever. Det er imidlertid en langt større andel av bokmåls elevene (42 prosent) som har ukentlig undervisning sammenliknet med nynorskelevene (15 prosent). Andelen nynorskelever som oppgir at undervisningen de har i sidemål verken er organisert ukentlig eller periodevis er dermed større enn den er blant bokmåls elevene.

Måten undervisningen organiseres på varierer også med trinn. Mens ukentlig undervisning er det mest vanlige for bokmåls elevene på 10. trinn (50 prosent), er det mest vanlige en periode med sidemålsundervisning på VK1 (61 prosent). Mens det mest vanlige for nynorskelevene på 10. trinn er å ha en periode med sidemålsundervisning (66 prosent), er det mest vanlige at undervisningen verken er organisert som en periode eller ukentlig på VK1 (54 prosent).

Hovedtrekkene i dette bekreftes av norsklærerne i tilsvarende spørsmål (se vedlegg med tabeller for ytterligere detaljer).

Til elevene: ”Har du hatt ukentlig undervisning i sidemål så langt dette skoleåret eller har det vært satt av en egen periode til sidemålsundervisning?”

Tabell 4.3: Organiseringen av sidemålsundervisningen fordelt på trinn og elevenes målform. Elever.

	Total			10. Trinn		Vk1	
	<i>TOTAL</i>	<i>Bokmål</i>	<i>Nynorsk</i>	<i>Bokmål</i>	<i>Nynorsk</i>	<i>Bokmål</i>	<i>Nynorsk</i>
<i>TOTAL (wt.) (n/w)</i>	3737	3039	698	2015	484	1033	207
	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%
	3747	2508	1239	1460	1043	1048	196
<i>Ukentlig undervisning</i>	36,7%	41,9%	14,5%	50,4%	13,3%	18,8%	18,3%
<i>En periode med sidemål</i>	48,4%	46,5%	57,%	41,1%	66,2%	60,9%	27,3%
<i>Ingen av delene</i>	14,8%	11,7%	28,5%	8,5%	20,6%	20,3%	54,4%

Bruk av lærebøker

Den mest benyttede læreboken i norsk på 10. trinn er i følge elevene "Fra saga til CD" utgitt av Forlaget for kultur. Dette gjelder både for bokmål- og nynorskelevne og bekreftes av norsklærerne. "Ordet er ditt" fra Cappelen forlag og "Andre læremidler" plasseres som nummer to og tre i oversikten over hvilke læremidler bokmålselevne og lærerne bruker mest. "Norsk i tiende" fra Aschehoug og "Andre læremidler" kommer på disse plassene i oversikten til nynorskelevne og lærerne.

Til elevene: "Hva heter læreboka dere bruker mest i norskfaget?"

Til norsklærerne: "Hvilket lærerverk bruker du mest i norskopplæringen?"

Tabell 4.4: Lærebøker brukt av elever 10. trinn fordelt på elevenes målform. Elever

	TOTAL	Bokmål	Nynorsk
TOTAL (wt.) (n/w)	2666	2141	525
	100,%	100,%	100,%
	2429	1400	1029
<i>Fra saga til CD - Forlaget fag og kultur</i>	35,3%	37,3%	27,2%
<i>Ordet er ditt - Cappelen forlag</i>	13,2%	15,7%	3,3%
<i>Andre læremidler</i>	12,8%	11,9%	16,6%
<i>Språk og sjanger - Gyldendals norsk bøker</i>	10,2%	9,9%	11,4%
<i>Norsk i tiende - Aschehoug</i>	9,7%	8,4%	15,1%
<i>Gjennom språket - Det Norske Samlaget</i>	6,8%	5,9%	10,4%
<i>Vet ikke</i>	6,6%	6,4%	7,6%
<i>Norsk for 10. klasse - Universitetsforlaget</i>	5,3%	4,5%	8,5%

Tabell 4.5: Lærebøker brukt av lærere på 10. trinn fordelt på skolens målform. Lærere

	TOTAL	Bokmål	Nynorsk
TOTAL (wt.) (n/w)	399	313	86
	100,%	100,%	100,%
	371	191	180
<i>Fra saga til CD - Forlaget fag og kultur</i>	32,5%	33,6%	28,2%
<i>Andre læremidler</i>	18,9%	19,9%	15,6%
<i>Norsk i tiende - Aschehoug</i>	13,5%	12,6%	16,7%
<i>Ordet er ditt - Cappelen forlag</i>	12,8%	15,8%	1,7%
<i>Språk og sjanger - Gyldendals norsk bøker</i>	9,1%	7,8%	13,9%
<i>Gjennom språket - Det Norske Samlaget</i>	6,7%	5,6%	10,5%
<i>Norsk for 10. klasse - Universitetsforlaget</i>	6,5%	4,6%	13,4%

Mest benyttede norsk bok på VK1 er i følge elevene "Tema" utgitt av Det Norske Samlaget. Samtidig er det for bokmålselevne vanligere å benytte andre læremidler enn de som var oppgitt i spørreskjemaet. Lærerne bekrefter at det mest vanlige er at de benytter seg av "Andre læremidler" eller læreboken "Tema" fra Det norske samlaget.⁸

⁸ Rangeringen fremstår imidlertid noe annerledes i lærernes svar. Samtidig er antall respondenter her lite og feilmarginene dermed for store til at det kan regnes som et misforhold mellom elevene og lærernes svar.

Tabell 4.6: Lærebøker brukt av elever Vk1 fordelt på elevenes målform. Elever

	TOTAL	Bokmål	Nynorsk
TOTAL (wt.) (n/w)	948	785	163
	100,%	100,%	100,%
	1201	1008	193
Andre læremidler	30,9%	30,9%	31,1%
Tema - Det Norske Samlaget	27,6%	26,7%	32,3%
Bruer - Aschehoug	14,9%	14,3%	17,9%
Impuls - Cappelen	10,4%	11,1%	7,3%
Epos - Aschehoug	6,7%	7,%	5,2%
Vet ikke	5,5%	6,%	3,4%
I språket - Gyldendal	3,6%	3,8%	2,8%
Nøkler til norsk - NKI	,2%	,3%	-

Tabell 4.7: Lærebøker brukt av lærere på Vk1 fordelt på skolenes målform. Lærere

	TOTAL	Bokmål	Nynorsk
TOTAL (wt.) (n/w)	148	110	37
	100,%	100,%	100,%
	180	135	45
Andre læremidler	39,1%	41,6%	31,9%
Tema - Det Norske Samlaget	26,4%	23,8%	34,1%
Bruer - Aschehoug	14,5%	11,8%	22,4%
Impuls - Cappelen	9,8%	10,2%	8,8%
Epos - Aschehoug	6,6%	7,8%	2,8%
I språket - Gyldendal	3,6%	4,8%	-

Brukes det samme lærebok både til hovedmål og sidemålsundervisningen?

De fleste elevene (64 prosent) oppgir at de benytter samme lærebok både til hovedmål- og sidemålundervisningen. Dette gjelder både for bokmålelevne og nynorskelevne på begge klassetrinn og bekreftes av lærerne i liknende spørsmål (se vedlegg med tabeller for detaljer).

Til elevene: "Bruker dere læreboka i norskfaget også til sidemålsundervisningen?"

Tabell 4.8: Bruk av læreverv i sidemålsopplæringen fordelt på trinn og elevenes målform. Elever.

	TOTAL	Total		10. Trinn			Vk1	
		Bokmål	Nynorsk	Bokmål	Nynorsk	Bokmål	Nynorsk	
TOTAL (wt.) (n/w)	3685	3005	680	1986	471	1031	203	
	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%	
	3686	2480	1206	1436	1014	1044	192	
Ja	64,4%	64,3%	65,%	67,8%	69,6%	54,9%	50,2%	
Nei	18,7%	20,%	12,9%	17,8%	11,2%	25,9%	18,5%	
Vet ikke	16,9%	15,8%	22,1%	14,5%	19,2%	19,2%	31,3%	

Bruk av materiell/verktøy i sidemålsopplæringen

Halvparten (50 prosent) av norsklærerne benytter seg av IKT i sidemålsundervisningen. Videre benytter 73 prosent seg av egenprodusert materiell og 83 prosent seg av annen litteratur i tillegg til læreboka. Vi ser at bruken av IKT på 10. trinn er signifikant mer utbredt blant lærerne på nynorskskoler enn den er på bokmålsskoler. Dette forholdet er imidlertid motsatt på Vk1. Forskjellen her er imidlertid ikke signifikant. Ut over dette er det ingen signifikante forskjeller mellom lærere ved bokmålsskoler og nynorskskoler.

Til norsklærerne: "Bruker du noe av følgende materiell/verktøy i sidemålsopplæringen? Flere alternativ mulig

Tabell 4.9: Benyttet materiell/verktøy i sidemålsundervisningen fordelt på trinn og skolens målform. Lærere.

	Total		10. Trinn		Vk1		
	TOTAL	Bokmål	Nynorsk	Bokmål	Nynorsk	Bokmål	
TOTAL (wt.) (n/w)	587	456	131	315	85	140	47
	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%
	587	348	239	207	193	141	46
IKT	49,9%	48,8%	53,8%	45,%	55,%	59,9%	50,7%
Egenprodusert materiell	73,2%	72,9%	74,5%	71,1%	69,4%	78,1%	86,9%
Annen litteratur	82,8%	85,2%	74,4%	88,3%	78,7%	75,9%	64,1%

Bruk av nettsteder

Lærerne som underviser i nynorsk som sidemål ble bedt om å oppgi nettsteder de hadde tatt i bruk i forbindelse med nynorskundervisningen. Mest benyttet er nettstedet "nynorsksenteret.no" som benyttes av 16 prosent av lærerne. Minst benyttet er "ressursside for boka "dyre sekund". Denne er blitt benyttet av kun 2 prosent av lærerne.

Til lærere som underviser i nynorsk som sidemål: "Har du tatt i bruk noen av følgende nettsteder i nynorskundervisningen?"

Tabell 4.10: Benyttede nettsteder fordelt på trinn. Lærere.

	Trinn		
	TOTAL	10. trinn	Vk1
TOTAL (wt.) (n/w)	456	315	140
	100,%	100,%	100,%
	348	207	141
Nynorsksenteret.no	16,3%	14,3%	22,2%
Norsk nettskole	13,4%	16,3%	4,9%
Kvifor nynorsk?	8,8%	6,5%	15,7%
Temaweb	2,7%	2,3%	4,%
Grei	2,2%	2,4%	1,7%
Ressursside for boka "Dyre sekund"	1,8%	2,4%	

Arbeidsformer elevene har tatt i bruk i norskundervisningen

Hovedmålsundervisningen

Den mest brukte arbeidsformen elevene har tatt i bruk i hovedmålsundervisningen er stilskriving. Hele 92 prosent har skrevet stil i løpet av første halvdel av skoleåret (05/06). Stilskriving er den mest benyttede arbeidsformen på tvers av målform og klassetrinn. Videre kommer individuelt arbeid som den nest mest benyttede arbeidsformen, både for nynorskelevne og bokmåselevne. Den minst benyttede arbeidsformen er diktat. Dette gjelder på tvers av målform og trinn. Lærerne bekrefter at stil, individuelt arbeid og lesing av romaner er de tre mest brukte arbeidsformene.⁹ I tillegg bekrefter lærerne at diktat er den minst benyttede arbeidsformen.

Lærerne bekrefter at stil er den mest benyttede arbeidsformen.

Til elevene: "Hvilke arbeidsmåtar har du brukt i skulesamanheng så langt dette skuleåret."

Tabell 4.11: Arbeidsformer elevene har tatt i bruk i hovedmålsundervisningen fordelt på trinn og elevenes målform. Elever.

	Total		10. Trinn		Vk1		
	TOTAL	Bokmål	Nynorsk	Bokmål	Nynorsk	Bokmål	Nynorsk
TOTAL (wt.) (n/w)	3773	3071	702	2030	489	1053	207
	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%
	3795	2538	1257	1472	1062	1066	195
Stil	91,9%	91,9%	91,9%	90,7%	90,8%	95,2%	95,7%
Individuelt arbeid	80,6%	79,9%	83,6%	79,8%	83,9%	80,4%	82,9%
Romaner	78,8%	79,2%	76,9%	81,9%	78,2%	72,1%	72,4%
Gruppearbeid	74,3%	75,3%	70,%	74,6%	70,1%	77,3%	69,8%
Prosjekt	63,8%	64,%	62,6%	67,%	64,7%	56,%	55,8%
Aviser	60,3%	61,4%	55,6%	67,%	62,7%	46,5%	32,1%
Drama	47,3%	47,7%	45,6%	50,8%	50,%	39,4%	31,4%
Prosesskriving	40,2%	39,7%	42,6%	47,2%	51,7%	19,7%	12,9%
Diktat	30,5%	30,1%	32,6%	36,2%	38,9%	13,7%	12,%

Til norsklærerne: "Hvilke arbeidsformer har elevene dine tatt i bruk i norskopplæringen så langt dette skoleåret?"

Tabell 4.12: Arbeidsformer elevene har tatt i bruk i hovedmålsundervisningen fordelt på trinn og skolens målform. Lærere.

	Total		10. Trinn		Vk1		
	TOTAL	Bokmål	Nynorsk	Bokmål	Nynorsk	Bokmål	Nynorsk
TOTAL (wt.) (n/w)	580	450	130	310	84	139	47
	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%
	581	344	237	204	191	140	46
Romaner	93,9%	94,5%	91,8%	95,1%	91,6%	92,9%	92,1%
Stil	93,3%	93,1%	93,9%	91,1%	92,1%	98,8%	98,3%
Individuelt arbeid	90,1%	88,9%	94,3%	91,1%	94,8%	82,5%	93,1%
Gruppearbeid	75,%	75,%	75,2%	71,8%	69,7%	84,3%	88,3%
Aviser	62,6%	63,6%	59,1%	68,4%	69,%	49,5%	35,5%
Prosjekt	57,8%	58,%	57,2%	64,%	59,8%	40,5%	51,1%
Drama	53,7%	53,%	56,2%	58,2%	61,9%	37,7%	42,7%
Prosesskriving	37,1%	35,9%	41,3%	41,4%	53,5%	19,9%	12,4%
Diktat	10,2%	10,7%	8,6%	14,3%	11,%	-	2,8%

⁹ Rekkefølgen er imidlertid noe annerledes.

Sidemålsundervisningen

I likhet med arbeidsmetodene i hovedmålsundervisningen er stilskriving den mest benyttede arbeidsformen også i sidemålsundervisningen (89 prosent). Dette gjelder på tvers av målform og trinn og bekreftes i all hovedsak av norsklærerne. Den minst benyttede arbeidsformen er i følge elevene prosjekt (13 prosent). Dette varierer imidlertid mellom målformene og trinnene. Mens prosjekt er den minst benyttede arbeidsformen blant bokmålelevne (10 prosent), er diktat den minst benyttede arbeidsformen blant nynorskelevne (11 prosent). I følge lærerne er diktat den minst benyttede arbeidsformen både for bokmål- og nynorskelevne. Bokmålelevne på 10. trinn oppgir at prosjekt er den arbeidsformen som benyttes minst (11 prosent). På Vk1 oppgis det at diktat benyttes minst (8 prosent). Både for nynorskelevne på 10. trinn og på Vk1 benyttes diktat minst. I følge lærerne er diktat den arbeidsformen som benyttes minst. Dette gjelder på tvers av trinn og målform.

Tabell 4.13: Arbeidsformer elevene har tatt i bruk i sidemålsundervisningen fordelt på trinn og elevenes målform. Elever.

	Total		10. Trinn		Vk1		
	<i>TOTAL</i>	<i>Bokmål</i>	<i>Nynorsk</i>	<i>Bokmål</i>	<i>Nynorsk</i>	<i>Bokmål</i>	
<i>TOTAL (wt.) (n/w)</i>	3524	2863	661	1875	461	1006	193
	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%
	3564	2384	1180	1361	997	1023	183
<i>Stil</i>	89,3%	89,%	90,7%	87,2%	89,1%	93,7%	96,%
<i>Individuelt arbeid</i>	67,9%	72,4%	48,5%	74,6%	53,9%	66,7%	30,8%
<i>Romaner</i>	49,5%	48,6%	53,4%	49,%	55,%	47,4%	47,9%
<i>Gruppearbeid</i>	27,2%	26,9%	28,5%	27,7%	29,6%	24,8%	25,2%
<i>Prosesskriving</i>	20,1%	18,5%	27,4%	21,4%	32,8%	10,8%	9,5%
<i>Aviser</i>	19,1%	15,9%	32,8%	15,6%	36,2%	16,7%	21,6%
<i>Diktat</i>	15,%	16,%	11,1%	19,1%	12,6%	8,%	6,2%
<i>Drama</i>	13,8%	11,7%	22,9%	12,2%	25,7%	10,5%	13,7%
<i>Prosjekt</i>	12,6%	10,4%	22,4%	11,3%	22,%	8,1%	23,8%

Tabell 4.14: Arbeidsformer elevene har tatt i bruk i sidemålsundervisningen fordelt på trinn og skolens målform. Lærere.

	Total		10. Trinn		Vk1		
	<i>TOTAL</i>	<i>Bokmål</i>	<i>Nynorsk</i>	<i>Bokmål</i>	<i>Nynorsk</i>	<i>Bokmål</i>	
<i>TOTAL (wt.) (n/w)</i>	580	452	128	311	84	140	46
	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%
	580	346	234	205	189	141	45
<i>Stil</i>	93,9%	94,2%	92,7%	93,2%	90,4%	97,3%	98,3%
<i>Individuelt arbeid</i>	92,4%	95,5%	81,3%	96,6%	85,7%	92,3%	70,9%
<i>Romaner</i>	73,5%	71,1%	81,9%	71,2%	83,%	70,7%	79,3%
<i>Gruppearbeid</i>	44,6%	43,8%	47,6%	41,5%	47,6%	50,4%	47,4%
<i>Aviser</i>	33,6%	29,7%	47,4%	26,3%	55,%	39,7%	29,1%
<i>Prosesskriving</i>	27,3%	25,2%	35,%	28,9%	46,6%	14,1%	7,%
<i>Drama</i>	19,%	14,5%	34,9%	15,3%	42,3%	12,%	17,2%
<i>Prosjekt</i>	17,%	13,%	31,%	12,1%	31,7%	15,9%	29,1%
<i>Diktat</i>	7,4%	7,9%	6,%	10,4%	8,4%	5%	-

Variasjonen i arbeidsformer i norskundervisningen

Tabell 4.15 og 4.16 nedenfor gir en oversikt over antall ulike arbeidsformer elevene har tatt i bruk i hhv. hovedmål og sidemålsundervisningen. Disse tabellene er laget på bakgrunn av opplysningene i tabell 4.13 og 4.14. Vi ser at mens det mest vanlige er å ta i bruk mellom 5 og 7 ulike arbeidsformer i hovedmålsundervisningen, er mellom 1 – 4 ulike arbeidsformer mest vanlig i sidemålsundervisningen. Dette gjelder både for nynorsk- og bokmåls elever. 70 prosent av lærerne oppgir imidlertid at antall arbeidsformer i sidemålsundervisningen ligger mellom 3 og 5¹⁰. Hovedmålsundervisningen kan uansett sies å være mer variert enn sidemålsundervisningen er.

Tabell 4.15: Antall arbeidsformer elevene har tatt i bruk i hovedmålsundervisningen fordelt på trinn og elevenes målform. Elever

	Total		10. Trinn		Vk1		
	<i>TOTAL</i>	<i>Bokmål</i>	<i>Nynorsk</i>	<i>Bokmål</i>	<i>Nynorsk</i>	<i>Bokmål</i>	<i>Nynorsk</i>
<i>TOTAL (wt.) (n/w)</i>	3773	3071	702	2030	489	1053	207
	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%
	3795	2538	1257	1472	1062	1066	195
1	2,6%	2,5%	2,9%	2,9%	3,%	1,5%	2,7%
2	5,8%	5,5%	6,9%	4,9%	5,1%	7,2%	12,8%
3	8,9%	8,9%	9,%	7,3%	7,3%	13,2%	14,6%
4	11,8%	11,9%	11,2%	9,5%	10,1%	18,5%	14,9%
5	16,2%	16,%	17,%	14,5%	15,1%	20,3%	23,6%
6	16,3%	16,5%	15,4%	15,4%	15,2%	19,7%	16,2%
7	17,2%	17,7%	15,%	20,6%	17,2%	10,2%	7,8%
8	10,2%	9,7%	12,5%	11,5%	15,1%	4,9%	3,9%
9	10,9%	11,1%	10,1%	13,6%	12,%	4,6%	3,6%

Tabell 4.16: Antall arbeidsformer elevene har tatt i bruk i sidemålsundervisningen fordelt på trinn og elevenes målform. Elever

	Total		10. Trinn		Vk1		
	<i>TOTAL</i>	<i>Bokmål</i>	<i>Nynorsk</i>	<i>Bokmål</i>	<i>Nynorsk</i>	<i>Bokmål</i>	<i>Nynorsk</i>
<i>TOTAL (wt.) (n/w)</i>	3524	2863	661	1875	461	1006	193
	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%
	3564	2384	1180	1361	997	1023	183
1	13,9%	13,3%	16,5%	12,7%	13,3%	14,8%	27,3%
2	24,8%	25,9%	20,2%	23,9%	18,3%	31,2%	26,4%
3	25,%	26,%	20,6%	26,3%	21,9%	25,4%	16,2%
4	18,3%	18,4%	17,8%	19,1%	18,4%	16,5%	15,8%
5	10,%	9,5%	12,%	10,3%	13,1%	7,5%	8,2%
6	4,8%	4,5%	6,1%	5,%	7,3%	3,2%	2,2%
7	1,9%	1,3%	4,6%	1,4%	5,%	,9%	3,2%
8	,9%	,8%	1,%	1,1%	1,2%	,3%	-
9	,4%	,2%	1,3%	,3%	1,6%	,2%	,7%

¹⁰ Ikke vist i tabell. Se vedlegg for detaljert oversikt.

Hvilke fag elevene leser og skriver på bokmål og sidemål

Det er generelt sjelden at elevene skriver på sidemål i KRL, samfunnsfag/historie eller naturfag. Totalt ligger denne andelen på mellom 6-8 prosent. Noe mer vanlig er det at elevene leser på sidemålet i de samme fagene. Her ligger andelen på mellom 13 – 22 prosent. Det er langt vanligere for nynorskelevne å lese eller skrive på sidemål enn det er for bokmåselevne å gjøre det. Dette gjelder på både 10. trinn og på Vk1. Det er sjeldnere at bokmåselever på VK1 leser eller skriver på nynorsk i KRL eller naturfag enn at bokmåselever på 10. trinn gjør det samme. Når det gjelder samfunnsfag/historie er det imidlertid omtrent like vanlig å lese og skrive på nynorsk både på 10. trinn og på Vk1. Når det gjelder nynorskelevne finner vi samme trend når det gjelder KRL og naturfag. Når det gjelder samfunnsfag/historie er det imidlertid vanligere å lese på sidemål på Vk1 sammenliknet med 10. trinn¹¹.

Til elevene: "Har du i skolesammenheng så langt dette skoleåret lest eller skrevet på sidemålet i noen av de følgende fagene?"

Tabell.4.17: Lest eller skrevet sidemål i ulike fag fordelt på trinn og elevenes målform. Elever.

	Total		10. Trinn			VK1	
	TOTAL	Bokmål	Nynorsk	Bokmål	Nynorsk	Bokmål	Nynorsk
TOTAL (wt.) (n/w)	3850	3132	719	2084	502	1054	209
	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%
	3853	2575	1278	1507	1080	1068	198
KRL							
Lest	18,9%	16,2%	30,9%	21,1%	37,9%	2,6%	7,8%
Skrevet	5,8%	4,3%	12,6%	5,7%	15,%	,5%	4,5%
Samfunnsfag/historie							
Lest	21,8%	17,9%	39,%	17,7%	35,9%	18,3%	49,2%
Skrevet	7,6%	5,%	19,2%	5,%	17,8%	4,9%	23,5%
Naturfag							
Lest	12,7%	9,6%	26,2%	11,3%	28,6%	4,8%	18,2%
Skrevet	5,8%	4,%	13,5%	4,7%	15,1%	1,9%	8,5%

Hva elevene har lest på bokmål og nynorsk

Mens de fleste elevene har lest aviser, tegneserier, skjønnlitteratur, prosa eller faglitteratur på bokmål, gjelder dette i mindre grad for nynorsk. Dette mønsteret er likt både for både nynorskelever og bokmåselever. Samtidig har nynorskelevne lest mer på nynorsk enn hva bokmåselevne har. Ett unntak er imidlertid tegneserier. Her er andelen som har lest tegneserier på nynorsk like stor blant bokmåselevne som blant nynorskelevne (forskjellen på 28,8 prosent og 27 prosent er ikke signifikant).

¹¹ Forskjellen mellom andel som har skrevet sidemål på 10. trinn og Vk1 blant nynorskelevne er ikke signifikant.

Til elevene: "Hva har du lest på bokmål og nynorsk i skolesammenheng eller i fritiden så langt dette skoleåret?"

Tabell 4.18: Hva elevene har lest på bokmål og nynorsk fordelt på trinn og elevenes målform. Elever

	Total		10. Trinn		Vk1		
	<i>TOTAL</i>	<i>Bokmål</i>	<i>Nynorsk</i>	<i>Bokmål</i>	<i>Nynorsk</i>	<i>Bokmål</i>	<i>Nynorsk</i>
<i>TOTAL (n/w) (wt.)</i>	3850	3132	719	2084	502	1054	209
	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%
	3853	2575	1278	1507	1080	1068	198
Aviser							
<i>Bokmål</i>	89,8%	91,1%	84,3%	90,6%	82,2%	92,3%	91,%
<i>Nynorsk</i>	26,%	17,6%	62,7%	15,8%	62,%	22,4%	64,9%
Teikneseriar							
<i>Bokmål</i>	81,3%	82,2%	77,4%	82,5%	78,2%	81,2%	74,9%
<i>Nynorsk</i>	28,4%	28,8%	27,%	30,4%	28,1%	24,4%	23,3%
Roman eller drama							
<i>Bokmål</i>	68,9%	71,4%	57,9%	69,8%	57,2%	75,8%	60,4%
<i>Nynorsk</i>	23,8%	22,%	31,8%	22,5%	33,4%	20,6%	26,5%
Noveller							
<i>Bokmål</i>	71,5%	74,4%	58,9%	73,4%	58,1%	77,1%	61,6%
<i>Nynorsk</i>	43,7%	42,4%	49,5%	40,4%	47,7%	47,9%	55,5%
Dikt							
<i>Bokmål</i>	68,9%	71,1%	59,2%	69,2%	57,1%	76,4%	65,9%
<i>Nynorsk</i>	58,3%	58,6%	57,%	56,4%	55,%	64,6%	63,7%
Faglitteratur eller skulebøker							
<i>Bokmål</i>	82,7%	88,8%	56,%	87,5%	50,4%	92,3%	74,5%
<i>Nynorsk</i>	61,2%	55,7%	85,2%	55,%	83,3%	57,4%	91,4%

Hva elevene har skrevet på bokmål og nynorsk

De fleste har i løpet av første halvdel av skoleåret både skrevet noveller eller fortellinger på begge målformene (84 prosent på bokmål og 72 prosent på nynorsk). Andelen som har skrevet noveller eller fortellinger på sin egen målform er større enn andelen som har gjort dette på sidemål. Dette gjelder både for nynorskelever og bokmålelever. Mens 86 prosent av bokmålelevne har skrevet en novelle eller fortelling på bokmål har 70 prosent skrevet dette på nynorsk. 83 prosent av nynorskelevne har skrevet en novelle eller fortelling på nynorsk har 75 prosent skrevet dette på bokmål. Selv om elever på begge målform i størst grad har skrevet på sin egen målform ser vi at nynorskelevne, i større grad enn bokmålelevne har skrevet på sidemål.

Videre er det svært sjelden at bokmålelevne skriver på nynorsk i andre fag enn norsk. En stor andel (60 prosent) har imidlertid svart på oppgaver og spørsmål på nynorsk. Videre har 33 prosent skrevet egne meninger/fritekst/selvvalgt emne på nynorsk mens 19 prosent har skrevet dikt på nynorsk. Når det gjelder nynorskelevne ser vi at de i langt større grad skriver sidemål. Dette gjelder både for noveller/fortellinger, skrijving i andre fag enn norsk, skrijving av egne meninger/fritekst/selvvalgt emne og for dikt. Nynorskelevne ligger imidlertid bak bokmålelevne når det gjelder å svare på oppgaver og spørsmål på sidemål. Bokmålelevne på 10. trinn skriver i større grad noveller eller fortellinger, svarer på oppgaver og spørsmål og skriver dikt på nynorsk enn bokmålelevne på Vk1. Tilsvarende oppgir bokmålelevne på Vk1 i større grad at de skriver egne meninger/fritekst/selvvalgt emne på nynorsk enn det bokmålelevne på 10. trinn gjør. Nynorskelevne på 10. trinn oppgir i større grad at de skriver noveller og dikt og svarer på oppgaver og spørsmål på

bokmål enn hva nynorskelevne på Vk1 gjør. Motsatt oppgir nynorskelevne på Vk1 at de skriver mer på bokmål i andre fag enn norsk og skriver oftere egne meninger/fritekst/selvvalgt emne enn nynorskelevne på 10. trinn gjør.

Til elevene: "Hva har du skrevet på bokmål og nynorsk så langt dette skoleåret?"

Tabell 4.19: Hva elevene har skrevet på bokmål og nynorsk fordelt på trinn og elevenes målform. Elever

	Total		10. Trinn		Vk1		
	<i>TOTAL</i>	<i>Bokmål</i>	<i>Nynorsk</i>	<i>Bokmål</i>	<i>Nynorsk</i>	<i>Bokmål</i>	<i>Nynorsk</i>
<i>TOTAL (wt.) (n/w)</i>	3850	3132	719	2084	502	1054	209
	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%
	3853	2575	1278	1507	1080	1068	198
Novelle eller fortelling							
<i>Bokmål</i>	83,8%	85,8%	75,2%	87,1%	78,9%	82,2%	63,1%
<i>Nynorsk</i>	72,1%	69,7%	82,7%	71,2%	86,4%	65,6%	70,4%
Skriving i andre fag enn norsk							
<i>Bokmål</i>	69,9%	80,%	25,9%	79,4%	22,6%	81,6%	36,6%
<i>Nynorsk</i>	19,1%	5,4%	78,7%	5,7%	77,9%	4,6%	81,2%
Svart på oppgaver og spørsmål							
<i>Bokmål</i>	82,9%	92,1%	42,8%	91,1%	44,7%	94,5%	36,4%
<i>Nynorsk</i>	64,8%	60,%	85,7%	63,3%	84,7%	50,9%	89,1%
Egne meninger/fritekst/selvvalgt emne							
<i>Bokmål</i>	68,1%	74,8%	39,%	74,3%	37,3%	76,3%	44,8%
<i>Nynorsk</i>	39,2%	32,7%	67,7%	31,7%	66,8%	35,5%	70,6%
Dikt							
<i>Bokmål</i>	42,9%	47,7%	22,2%	52,%	25,7%	35,8%	10,5%
<i>Nynorsk</i>	23,%	18,7%	41,6%	20,9%	47,3%	12,8%	22,4%

I hvilke sammenhenger skriver elevene på bokmål og nynorsk?

Bokmåselevne skriver nynorsk først og fremst i forbindelse med norskfaget. 76 prosent av dem har gjort det i løpet av første halvdel av skoleåret. Videre oppgir 11 prosent at de skriver "sms" og "chatter" på nynorsk. Det er ingen store forskjeller mellom trinnene når det gjelder bokmåselevnes skrivevaner på nynorsk. Når det gjelder nynorskelevne skriver først og fremst også disse sidemål i forbindelse med norskundervisningen. Samtidig ser vi at andelen som skriver på sidemål i ulike sammenhenger er langt høyere blant nynorskelevne enn blant bokmåselevne. Det er også forskjeller mellom skoletrinnene. Mens nynorskelevne på 10. trinn skriver mer på bokmål i norskfaget, i personlige brev, i sms'er og når de chatter enn det nynorskelevne på Vk1 gjør, skriver de mindre på bokmål i andre fag enn norsk.

Til elevene: "Når skriv du på bokmål og nynorsk"

Tabell 4.20: Når elevene skriver på bokmål og nynorsk fordelt på trinn og målform. Elever

	TOTAL	Total		10. Trinn		Vk1	
		Bokmål	Nynorsk	Bokmål	Nynorsk	Bokmål	Nynorsk
TOTAL (wt.) (n/w)	3850	3132	719	2084	502	1054	209
	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%
	3853	2575	1278	1507	1080	1068	198
I norskfaget							
<i>Bokmål</i>	92,1%	97,4%	69,1%	97,1%	71,5%	98,4%	61,%
<i>Nynorsk</i>	79,2%	75,5%	95,4%	75,2%	94,8%	76,6%	97,2%
I andre fag							
<i>Bokmål</i>	77,4%	90,3%	21,2%	88,5%	18,5%	95,3%	30,%
<i>Nynorsk</i>	18,4%	3,2%	84,6%	3,2%	84,6%	3,3%	84,6%
I personlege brev							
<i>Bokmål</i>	71,4%	80,9%	30,1%	78,5%	32,7%	87,6%	21,4%
<i>Nynorsk</i>	13,8%	2,9%	61,%	3,%	57,2%	2,7%	73,7%
Sms							
<i>Bokmål</i>	71,8%	79,1%	39,8%	77,%	44,4%	84,9%	24,5%
<i>Nynorsk</i>	21,2%	11,1%	65,3%	11,8%	60,9%	9,1%	79,9%
Chatting							
<i>Bokmål</i>	70,7%	77,%	43,4%	75,4%	47,7%	81,3%	29,1%
<i>Nynorsk</i>	20,2%	10,8%	61,1%	11,7%	57,7%	8,4%	72,1%

5. LÆRERNES MOTIVASJON, FAGLIG KUNNSKAP OG OPPDATERING

I dette kapitlet ønsker vi blant annet å kartlegge lærernes vurdering av egen sidemålskunnskap, samt deres engasjement og eventuelle ønsker for faglig oppdatering. Noen av spørsmålene er besvart både av lærere som underviser i bokmål som sidemål og lærere som underviser i nynorsk som sidemål. Noen spørsmål gjelder imidlertid kun lærere som underviser i nynorsk som sidemål. I tillegg inneholder kapitlet resultatene fra spørsmål stilt til rektorer ved bokmålsskoler. Spørsmålene omhandler rektorenes tilfredshet med ulike forhold ved sidemålsopplæringen, samt en kartlegging av igangsetting av stimuleringstiltak samt skolenes innkjøp av bøker på nynorsk.

Norsklærernes vurdering av egen sidemålskompetanse

De fleste (81 prosent) lærerne mener at de har tilstrekkelig sidemålskunnskap til å gi elevene en god nok sidemålsundervisning. Det er imidlertid en signifikant forskjell mellom lærerne på bokmål- og nynorskskolene når det gjelder dette. Andelen som mener de har tilstrekkelig kunnskap er 14 prosentpoeng høyere på bokmålsskoler (78 prosent) enn på nynorskskoler (92 prosent). Andelen som mener de ikke har tilstrekkelig kunnskap er 11 prosent høyere på bokmålsskolene. Når det gjelder bokmålsskolene på 10. trinn er denne andelen signifikant høyere der (15 prosent) enn den er på Vk1 (7 prosent). Det er ingen signifikante forskjeller mellom trinnene når det gjelder lærerne som jobber ved nynorskskolene.

Til norsklærere: "Meiner du sjølv at du har tilstrekkeleg sidemålskunnskap til å gje elevane god nok undervisning i sidemålet?"

Tabell 5.1: Norsklæreres vurdering av egen sidemålskunnskap fordelt på trinn og skolens målform. Lærere.

	Total		10. Trinn		Vk1		
	TOTAL	Bokmål	Nynorsk	Bokmål	Nynorsk	Bokmål	Nynorsk
TOTAL (wt.) (n/w)	580	451	129	311	84	139	47
	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%
	580	345	235	205	189	140	46
<i>Ja</i>	81,%	77,8%	92,2%	74,7%	92,%	87,%	92,7%
<i>Nei</i>	10,5%	12,9%	2,3%	15,%	2,1%	6,6%	2,8%
<i>Veit ikkje</i>	8,4%	9,3%	5,4%	10,3%	5,9%	6,4%	4,5%

Norsklærernes engasjement for sidemålsundervisningen

De fleste lærere (82 prosent) engasjerer seg i ganske eller svært stor grad i sidemålsundervisningen. Dette gjelder lærere både på bokmål- og nynorskskoler. Det er ingen store forskjeller i snittverdiene på tvers av målform og trinn.

Til norsklærere: "I hvilken grad vil du si du engasjerer deg i sidemålsundervisningen?"

Tabell 5.2: Lærernes engasjement i sidemålsundervisningen fordelt på trinn og målform. Lærere.

	Total		10. Trinn		Vk1		
	TOTAL	Bokmål	Nynorsk	Bokmål	Nynorsk	Bokmål	
TOTAL (wt.) (n/w)	574	447	127	308	84	138	45
	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%
	575	342	233	203	189	139	44
I svært stor grad	13,5%	13,2%	14,6%	12,8%	11,7%	14,3%	21,7%
I ganske stor grad	68,3%	69,%	65,7%	68,4%	71,9%	70,8%	50,6%
I ganske liten grad	15,6%	15,5%	15,7%	17,2%	13,8%	10,7%	20,2%
I svært liten grad	,4%	,2%	1,4%			,7%	4,7%
Vet ikke	2,2%	2,1%	2,7%	1,6%	2,6%	3,5%	2,9%
Snitt(4-1) Std.avv. Std.feil	3, ,6 ,024	3, ,5 ,03	3, ,6 ,04	3, ,6 ,039	3, ,5 ,038	3, ,5 ,046	2,9 ,8 ,12

Elevenes oppfatning av lærernes holdning til sidemål

De fleste elevene (61 prosent) mener deres norsklærer har en positiv holdning til sidemål (litt positiv eller veldig positiv). Samtidig mener 6 prosent at deres lærer har en negativ holdning til sidemål. Gjennomsnittet til dette spørsmålet er 4,1¹². Det er imidlertid store forskjeller mellom nynorsk- og bokmåls elevene når det gjelder dette. Mens 65 prosent av bokmåls elevene mener deres norsklærer har en positiv holdning til nynorsk mener kun 44 prosent av nynorske elevene at deres norsklærer har en tilsvarende positiv holdning til bokmål. Forskjellen tilsvarer 0,3 i gjennomsnittsberegningen og gjelder på tvers av klassetrinnene.

Til elevene: "Kva holdning meiner du norsklæraren din har til sidemål?"

Tabell 5.3: Elevenes antakelser om lærerens holdning til sidemål fordelt på trinn og målform. Elever

	Total		10. Trinn		Vk1		
	TOTAL	Bokmål	Nynorsk	Bokmål	Nynorsk	Bokmål	
TOTAL (wt.) (n/w)	3779	3072	707	2041	492	1039	209
	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%
	3792	2583	1259	1481	1062	1052	197
Veldig positiv	42,4%	45,6%	28,7%	46,2%	29,1%	44,%	27,5%
Litt positiv	18,7%	19,4%	15,6%	19,3%	16,7%	19,6%	12,2%
Verken negativ eller positiv	21,1%	19,%	30,1%	17,7%	28,5%	22,6%	35,5%
Litt negativ	3,4%	3,4%	3,2%	3,3%	3,5%	3,7%	2,3%
Veldig negativ	2,5%	2,5%	2,3%	3,1%	2,8%	,9%	,6%
Veit ikkje	12,%	10,1%	20,%	10,4%	19,5%	9,2%	22,%
Snitt(5-1) Std.avv. Std.feil	4,1 1,1 ,018	4,1 1,1 ,022	3,8 1,1 ,033	4,1 1,1 ,03	3,8 1,1 ,037	4,1 1, ,032	3,8 1, ,079

Snittet beregnes ut fra andelen som har svart de ulike svaralternativene. Jo høyere snittverdi, jo mer positivt svar. Dersom samtlige respondenter ville svart "veldig positiv" ville snittverdien vært 5,0. Dersom samtlige ville svart "veldig negativ" ville snittverdien vært . Hva som er høyeste snittverdi varierer imidlertid med antall svarkategorier. På linjene under vises standardavviket og standardfeilen til estimatet.

Ligger forholdene til rette for sidemålsundervisningen?

Rektorer ved både nynorsk- og bokmålsskoler er blitt spurt om de mener forholdene ligger til rette for sidemålsundervisningen ved deres skoler. I tillegg har norsklærere som underviser i nynorsk som sidemål svart på et tilsvarende spørsmål¹³.

De fleste rektorer oppgir at de i ganske eller svært stor grad er fornøyd med hvordan forholdene ligger til rette for sidemålsundervisningen (85 prosent). Andelen som oppgir at de i svært stor grad er fornøyd er større ved nynorskskolene (35 prosent) enn den er ved bokmålsskolene (13 prosent). Vi ser også at snittet for bokmålsskolene ligger lavere enn snittet for nynorskskolene (hhv. 2,9 og 3,3). Det betyr at rektorene ved bokmålsskolene er mindre tilfreds med hvordan forholdene ligger til rette for sidemålsundervisningen enn det rektorene ved nynorskskolene er. Dette er også gjeldende på tvers av klassetrinnene.

Til rektorer: "I hvilken grad vil du si forholdene ligger til rette for sidemålsundervisningen ved din skole?"

Tabell 5.4: I hvilken grad forholdene ligger til rette for sidemålsundervisningen fordelt på skoletype og målform. Rektorer.

	Total		Ungdoms- skoler		Videregående skoler		
	TOTAL	Bokmål	Nynorsk	Bokmål	Nynorsk	Bokmål	Nynorsk
TOTAL (wt.) (n/w)	574	445	128	308	84	136	45
	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%
	574	338	236	201	192	137	44
I svært liten grad	1,3%	1,7%	-	1,9%	-	1,1%	-
I ganske liten grad	11,8%	14,5%	2,4%	16,7%	2,6%	7,9%	1,8%
I ganske stor grad	67,2%	68,5%	62,4%	67,2%	61,9%	72,5%	63,5%
I svært stor grad	17,6%	12,7%	34,5%	11,8%	34,4%	15,6%	34,7%
Vet ikke	2,1%	2,5%	,7%	2,4%	1,1%	3,%	-
Snitt(1-4) Std.avv. Std.feil	3,	2,9	3,3	2,9	3,3	3,1	3,3
	,6	,6	,5	,6	,5	,5	,5
	,025	,032	,034	,043	,038	,046	,076

Som nevnt ble lærerne som underviser i nynorsk som sidemål også bedt om å vurdere om forholdene ligger til rette for sidemålsundervisningen. Resultatene viser at lærerne har delte oppfatninger om dette. Mens 42 prosent mener forholdene ligger til rette, mener 41 prosent at de ikke gjør det. 17 prosent svarte "vet ikke" på dette spørsmålet. Det er noen forskjeller i andelen når vi bryter resultatene ned på klassetrinn. Disse er imidlertid ikke signifikante.

¹³ Spørsmålet norsklærerne fikk var imidlertid stilt som et ja/nei- spørsmål, noe som gjør det vanskelig å direkte sammenlikne resultatene fra disse.

Til norsklærere som underviser i nynorsk som sidemål: "Synes du forholdene ligger til rette for en god sidemålsundervisning?"

Tabell 5.5: Lærernes vurdering av hvor tilrettelagt det er for sidemålsundervisning fordelt på trinn. Lærere.

	TOTAL	10. Trinn	Vk1
TOTAL (wt.) (n/w)	433 100,0%	299 100,0%	133 100,0%
	331	198	133
Ja	42,1%	44,2%	35,8%
Nei	41,4%	40,0%	45,7%
Vet ikke	16,5%	15,8%	18,5%

Hindre for en god sidemålsundervisning

Lærerne¹⁴ som ikke syntes forholdene ligger til rette for en god sidemålsundervisning oppgir elevenes motivasjon som hovedårsak. Videre rangeres antall timer som er satt av til sidemålsundervisningen, læreverket, læreplanen og til sist egen kompetanse. Mens 79 prosent oppgir elevenes motivasjon som årsak er det kun 15 prosent som oppgir egen kompetanse som årsak.

Til norsklærere: "Kva meiner du er dei to største hindra for god sidemålsopplæring?"

Tabell 5.6: Lærernes vurdering av hindre for god sidemålsundervisning fordelt på trinn. Lærere.

	Trinn		
	TOTAL	10. trinn	Vk1
TOTAL (wt.) (n/w)	180 100,0%	120 100,0%	61 100,0%
	136	77	59
Motivasjonen til elevane	79,1%	80,6%	75,2%
Talet på timar som vert sett av til sidemålsopplæringa	32,6%	29,8%	39,8%
Læreverket	32,1%	39,9%	11,8%
Læreplanen, anna rammeverk	17,5%	10,1%	37,0%
Eigen kompetanse	15,0%	19,2%	3,9%

Faglig oppdatering av norsklærerne

Rektorene ble bedt om å angi i hvilken grad de mener norsklærerne ved deres skole har fått faglig oppdatering som omfatter sidemålsundervisning i løpet av de siste 3 årene. 95 prosent av rektorene mener at norsklærerne ved deres skole i svært eller ganske liten grad har fått det. Det er ingen store forskjeller mellom bokmålsskolene og nynorskskolene når det gjelder dette (snitt bokmålsskolene: 1,6, nynorskskolene: 1,7). Når vi ser på rektorenes svar ved de videregående skolene, ser vi at andelen som svarer "i svært liten grad" er størst ved bokmålsskolene. Samtidig er andelen som svarer "i ganske stor grad" større blant rektorene

¹⁴ Det vil her si norsklærere som underviser i nynorsk som sidemål.

på nynorsk skole. Dette gjenspeiles i snittverdiene. Mens bokmålsskolene får ett snitt på 1,6 har nynorsk skole ett snitt på 1,8. Dette angir at det er størst grad av faglig oppdatering ved nynorsk skole.

Til rektorer: "I kva grad vil du seie at norsklærarane ved skulen din dei siste 3 åra har fått fagleg oppdatering som omfattar sidemålsundervisning?"

Tabell 5.7: Faglig oppdatering av norsklærerne fordelt på skoletype og målform. Rektorer.

	Total		Ungdoms- skoler		Videregående skoler		Nynorsk
	TOTAL	Bokmål	Nynorsk	Bokmål	Nynorsk	Bokmål	
TOTAL (wt.) (n/w)	574	446	128	308	83	137	47
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
	574	339	235	201	189	138	46
I svært liten grad	44,0%	45,1%	40,3%	46,3%	43,9%	41,7%	31,8%
I ganske liten grad	50,3%	50,6%	49,0%	49,4%	47,1%	54,3%	53,4%
I ganske stor grad	3,5%	2,5%	7,1%	2,4%	5,8%	2,9%	10,2%
I svært stor grad	,6%	,4%	1,1%	,6%	1,6%		
Veit ikkje	1,6%	1,3%	2,5%	1,4%	1,6%	1,1%	4,5%
Snitt(1-4) Std.avv. Std.feil	1,6	1,6	1,7	1,6	1,6	1,6	1,8
	,6	,6	,7	,6	,7	,5	,6
	,025	,031	,043	,041	,049	,047	,094

Ønsker om etter-/videreutdanning i nynorsk som sidemål

Selv om 78 prosent av norsklærerne som underviser i nynorsk som sidemål mener de har tilstrekkelig kompetanse til å gi en god sidemålsundervisning ville 44 prosent av lærerne takket ja til etter-/videreutdanning i nynorsk som sidemål. 31 prosent ville takket nei og 24 prosent er usikre på om de ville takket ja eller nei.

Til lærere som underviser i nynorsk som sidemål: "Ville du takke ja til etter-/videreutdanning i nynorsk som sidemål?"

Tabell 5.8: Andel som ville takke ja til etter-/videreutdanning i nynorsk som sidemål fordelt på trinn. Lærere.

	Trinn		
	TOTAL	10. trinn	Vk1
TOTAL (wt.) (n/w)	440	305	134
	100,0%	100,0%	100,0%
	336	202	134
Ja	44,4%	46,0%	39,8%
Nei	31,1%	29,7%	35,4%
Veit ikkje	24,4%	24,3%	24,8%

Rektorenes vurderinger av lærernes prioritering av nynorskundervisningen ved bokmålsskoler

Rektorene ved bokmålsskoler har blitt bedt om å vurdere hvor fornøyd eller misfornøyd de er med ulike forhold som har med nynorskundervisningen å gjøre. For hvert spørsmål har de rangert sin tilfredshet langs en skala fra 1 – 6 der 1 er lik "svært misfornøyd" og 6 er "svært

fornøyd". For enkelhets skyld vil vi her si at verdiene 1- 3 indikerer at en er misfornøyd mens verdiene 4 – 6 indikerer at en er fornøyd.

78 prosent er fornøyd med lærernes prioritering av nynorskundervisningen målt i antall timer (krysset av for verdi 4, 5 eller 6) mens 16 prosent er misfornøyd (krysset av for verdi 1, 2 eller 3). Sammenlikner vi snittverdiene finner vi at tilfredsheten ved de videregående skolene (snitt 4,6) er høyere enn ved ungdomsskolene (snitt 4,4).

Til rektorer: "Er du fornøyd eller misfornøyd med følgende forhold ved sidemålsopplæringen: Lærerens prioritering av nynorskundervisningen målt i antall timer".

Tabell 5.9: Vurdering av lærernes prioritering av nynorskundervisningen fordelt på skoletype. Rektorer.

	TOTAL	Ungdomsskoler	Videregående skoler
TOTAL (wt.) (n/w)	437	305	129
	100,0%	100,0%	100,0%
	329	198	131
<i>Svært misfornøyd</i>	0 %	0 %	0 %
2	1,7%	2,0%	,6%
3	14,3%	14,3%	14,1%
4	32,4%	35,2%	23,5%
5	28,0%	27,4%	29,9%
<i>Svært fornøyd</i>	17,4%	16,8%	19,4%
<i>Vet ikke</i>	6,2%	4,2%	12,5%
<i>Snitt(1-6) Std.avv. Std.feil</i>	4,5	4,4	4,6
	1,	1,	1,
	,058	,073	,096

Rektors vurdering av læremidlene

66 prosent av rektorene er fornøyd med de tilgjengelige læremidlene til sidemålsopplæringen. Samtidig er 28 prosent misfornøyd med disse. 7 prosent har svart "vet ikke". Snittverdien for samtlige rektorer er på 4. Sammenlikner vi snittverdien til rektorene ved ungdomsskolene og de videregående skolene (snitt 3,9 og 4,2) ser vi at tilfredsheten med læremidlene er størst blant rektorene ved de videregående skolene.

Til rektorene ved bokmålsskoler: "Hvor fornøyd eller misfornøyd er du med følgende forhold ved sidemålsopplæringen: Læremidlene".

Tabell 5.10: Vurdering av læremidlene for sidemålsopplæringen fordelt på skoletype. Rektorer.

	TOTAL	Ungdomsskoler	Videregående skoler
TOTAL (wt.) (n/w)	430	300	127
	100,0%	100,0%	100,0%
	325	195	130
Svært misfornøyd	,9%	1,0%	,5%
2	8,0%	8,3%	7,4%
3	18,9%	20,2%	14,8%
4	36,7%	39,4%	28,3%
5	21,7%	19,8%	27,7%
Svært fornøyd	7,1%	6,1%	10,5%
Vet ikke	6,6%	5,3%	10,9%
Snitt(1-6) Std.avv. Std.feil	4,1,1,063	3,91,1,078	4,21,1,106

Rektors vurdering av lærernes kompetanse i nynorsk

86 prosent av rektorene er fornøyd med lærernes kompetanse i nynorsk (svart verdi 4 – 6). Samtidig er 13 prosent misfornøyd med denne (svart verdi 1 – 3). Snittverdien totalt er på 4,7. Sammenlikner vi snittverdiene til rektorene fra ungdomsskoler og videregående skoler (hvh. 4,5 og 5,1) ser vi at rektorenes tilfredshet med lærernes kompetanse i nynorsk ligger høyest på de videregående skolene. Dette henger sannsynligvis sammen med at den formelle kompetansen til lærerne er høyere på de videregående skolene sammenliknet med ungdomsskolene (Se tabellvedlegg for detaljer). Det er også sammenfallende med lærernes vurderinger om at de har tilstrekkelig sidemålskompetanse til å gi elevene god nok sidemålsundervisning.

Til rektorene ved bokmålsskoler: "Hvor fornøyd eller misfornøyd er du med følgende forhold ved sidemålsopplæringen: Lærernes kompetanse i nynorsk".

Tabell 5.11: Vurdering av lærernes sidemålskompetanse fordelt på skoletype. Rektorer.

	TOTAL	Ungdomsskoler	Videregående skoler
TOTAL (wt.) (n/w)	431	299	130
	100,0%	100,0%	100,0%
	326	195	131
Svært misfornøyd	0 %	0 %	0 %
2	4,8%	6,3%	0 %
3	8,4%	9,6%	4,8%
4	26,9%	30,3%	16,5%
5	33,5%	32,5%	36,8%
Svært fornøyd	25,6%	20,7%	40,8%
Vet ikke	,8%	,6%	1,1%
Snitt(1-6) Std.avv. Std.feil	4,71,1,061	4,51,1,08	5,1,9,076

Rektors vurdering av tilbudet om etter- og videreutdanning innenfor nynorskopplæringen

De fleste rektorene (76 prosent) er misfornøyd med tilbudet om etter- og videreutdanning innenfor nynorskopplæringen. Kun 15 prosent er fornøyd. 9 prosent ønsker ikke å ta stilling til om de er fornøyd eller ikke. Sammenlikner vi snittverdier ser vi at disse er like for begge skoletypene (2.5).

Til rektorene ved bokmålsskoler: "Hvor fornøyd eller misfornøyd er du med følgende forhold ved sidemålsopplæringen: Tilbud om etter- og videreutdanning innenfor nynorskopplæringen".

Tabell 5.12: Vurdering av tilbudet om etter- og videreutdanning innenfor nynorskopplæringen fordelt på skoletype. Rektorer.

	TOTAL	Ungdomsskoler	Videregående skoler
TOTAL (wt.) (n/w)	437	305	129
	100,%	100,%	100,%
	329	198	131
Svært misfornøyd	14,2%	12,%	20,9%
2	34,3%	37,1%	25,7%
3	27,4%	27,3%	27,9%
4	12,6%	12,4%	13,%
5	1,9%	1,6%	2,8%
Svært fornøyd	,5%	,4%	1,2%
Vet ikke	9,1%	9,3%	8,5%
Snitt(1-6) Std.avv. Std.feil	2,5	2,5	2,5
	1,	1,	1,2
	,059	,072	,105

Rektors vurdering av egen mulighet til å tilrettelegge for kurs i nynorskopplæringen

Over halvparten (63 prosent) av rektorene er misfornøyd med muligheten de har til å tilrettelegge for kurs i nynorskopplæring for lærerne ved skolen. Samtidig oppgir 29 prosent at de er fornøyd med mulighetene de har for det. Sammenlikner vi gjennomsnittsverdiene til rektorene ved ungdomsskolene (2,9) og de videregående skolene (3,1), ser vi at tilfredsheten er noe høyere på de videregående skolene.

Til rektorene ved bokmålsskoler: "Hvor fornøyd eller misfornøyd er du med følgende forhold ved sidemålsopplæringen: De mulighetene du som skoleleder har til å tilrettelegge for kurs i nynorskopplæring for lærerne ved skolen".

Tabell 5.13: Vurdering av skoleleders mulighet til å tilrettelegge for kurs i nynorsk fordelt på skoletype. Rektorer

	TOTAL	Ungdomsskoler	Videregående skoler
TOTAL (wt.) (n/w)	438	303	133
	100,%	100,%	100,%
	331	197	134
Svært misfornøyd	9,8%	10,4%	8,%
2	26,4%	28,5%	19,9%
3	27,1%	26,%	30,3%
4	19,1%	17,4%	24,2%
5	8,7%	8,8%	8,4%
Svært fornøyd	,7%	,4%	1,8%
Vet ikke	8,3%	8,5%	7,5%
Snitt(1-6) Std.avv. Std.feil	2,9	2,9	3,1
	1,2	1,2	1,2
	,067	,087	,104

Rektors vurdering av andre stimuleringsiltak

Det er flere rektorer som er fornøyd enn misfornøyd med bruken av andre stimuleringsiltak som forfatterbesøk og teater. Mens 52 prosent er fornøyd med dette er 45 prosent misfornøyd. Dette gir en snittverdi på 3,5. Sammenlikner vi snittverdiene fra rektorer ved ungdomsskoler (3,4) og videregående skoler (3,8), finner vi at rektorene ved de videregående skolene er mest fornøyd med lærernes bruk av andre stimuleringsiltak.

Til rektorene ved bokmålsskoler: "Hvor fornøyd eller misfornøyd er du med følgende forhold ved sidemålsopplæringen: Andre stimuleringsiltak som forfatterbesøk og teater".

Tabell 5.14: Vurdering av andre stimuleringsiltak fordelt på skoletype. Rektorer

	TOTAL	Ungdomsskoler	Videregående skoler
TOTAL (wt.) (n/w)	437	304	131
	100,%	100,%	100,%
	330	198	132
Svært misfornøyd	6,1%	6,6%	4,5%
2	16,7%	18,3%	11,9%
3	22,1%	22,5%	20,7%
4	30,1%	29,6%	31,6%
5	16,4%	14,7%	21,7%
Svært fornøyd	5,4%	4,5%	8,2%
Vet ikke	3,1%	3,7%	1,4%
Snitt(1-6) Std.avv. Std.feil	3,5	3,4	3,8
	1,3	1,3	1,3
	,072	,093	,112

Igangsetting av stimuleringsiltak

Det har i følge rektorene blitt satt i gang andre stimuleringsiltak for sidemålsundervisningen ved 51% av skolene i løpet av de siste 5 årene. Ved 44 prosent av skolene har imidlertid ikke dette blitt gjort. Det er ingen forskjeller mellom skoletypene.

Til rektorer ved bokmålsskoler: "Har det dei siste 5 åra vorte sett i gang andre stimuleringsiltak for sidemålsundervisninga ved skulen din? (t.d. Den kulturelle skulesekken, Gi rom for lesing etc.)"

Tabell 5.15: Igangsetting av stimuleringsiltak fordelt på skoletype. Rektorer

	TOTAL	Ungdomsskoler	Videregående skoler
TOTAL (wt.) (n/w)	438	303	133
	100,%	100,%	100,%
	332	198	134
Ja	51,2%	50,9%	52,%
Nei	43,5%	44,4%	40,8%
Veit ikkje	5,3%	4,7%	7,1%

Initiativtakere til igangsetting av stimuleringsiltak

Det er først og fremst lærerne som i følge rektorene har tatt initiativ til å sette i verk stimuleringsiltak for sidemålsundervisningen¹⁵. 36 prosent rektorene oppgir at lærere har stått for initiativ. 25 prosent av rektorene har også selv tatt initiativ. 24 prosent av rektorene oppgir at initiativ har blitt foretatt av andre. 0,7 prosent oppgir at elever har tatt initiativ. Sammenlikner vi på tvers av skoletypene ser vi at lærerne står for en større andel av initiativene ved de videregående skolene. Denne forskjellen er imidlertid ikke signifikant. Rektorene står signifikant oftere for initiativene ved ungdomsskolene.

Til rektorer ved bokmålsskoler: Dersom det har vært satt i verk stimuleringsiltak, hvilke av de følgende har tatt initiativ til dette?

Tabell 5.16: Initiativtagere til stimuleringsiltak fordelt på skoletype. Rektorer.

	TOTAL	Ungdomsskoler	Videregående skoler
TOTAL (wt.) (n/w)	449	310	138
	341	202	139
Rektor	25,%	28,6%	14,4%
Lærere	35,8%	33,4%	43,1%
Elever	,7%	,6%	1,1%
Andre	23,8%	23,6%	24,5%

Innkjøp av bøker på nynorsk til skolebibliotekene

69 prosent av rektorene ved bokmålsskolene oppgir at det i ganske eller svært liten grad kjøpes inn bøker på nynorsk til skolebibliotekene. Samtidig oppgir 27 prosent at det gjøres i

¹⁵ I dette spørsmålet kunne rektorene krysse av for flere alternativ. Andelene summerer derfor ikke til 100 prosent.

ganske eller svært stor grad. Sammenlikner vi resultatene fra ungdomsskolene og videregående skoler ser vi at det i litt større grad kjøpes inn bøker på nynorsk til skolebibliotekene til de videregående skolene.

Til rektorer ved bokmålsskoler: ”I kva grad vert det kjøpt inn bøker på nynorsk til skulebiblioteket?”

Tabell 5.17: Innkjøp av bøker til skolebibliotekene fordelt på skoletype. Rektorer

	TOTAL	Ungdomsskoler	Videregående skoler
TOTAL (wt.) (n/w)	438	334	104
	100,%	100,%	100,%
	329	200	129
I svært liten grad	10,5%	12,2%	5,1%
I ganske liten grad	58,1%	59,8%	52,5%
I ganske stor grad	24,8%	21,7%	34,8%
I svært stor grad	2,%	2,1%	1,5%
Veit ikkje	4,6%	4,1%	6,1%
Snitt(1-4) Std.avv. Std.feil	2,2	2,1	2,3
	,6	,6	,6
	,036	,047	,055

Innkjøp av egne læremiddel til sidemålsundervisningen på ungdomsskolene

Ved 64 prosent av ungdomsskolene kjøpes det i ganske eller svært liten grad inn egne læremiddel til sidemålsundervisningen. Ved 36 prosent av skolene kjøpes det imidlertid i ganske eller svært stor grad inn egne læremiddel.

Til rektorer ved ungdomsskoler (bokmål): ”I hvilken grad kjøpes det inn egne læremiddel til sidemålsundervisningen ved din skole?”

Tabell 5.18: Innkjøp av egne læremiddel til sidemålsundervisningen. Rektorer.

	TOTAL
TOTAL (wt.) (n/w)	335
	100,%
	201
I svært liten grad	9,6%
I ganske liten grad	54,6%
I ganske stor grad	28,7%
I svært stor grad	7,%
Snitt(1-4) Std.avv. Std.feil	2,3
	,7
	,052

6. ELEVENES KARAKTERER, EGENVURDERING OG FORHOLD TIL LESING OG SKRIVING

I dette kapittelet vil kartleggingen av elevenes standpunktskarakterer¹⁶ presenteres. I tillegg presenteres bokmåselevenenes vurderinger av hva som skal til for at de skal lære seg å skrive nynorsk, samt lærernes vurderinger av elevenes kunnskaper i sidemål. Til slutt fremlegges elevenes forhold til lesing og skriving generelt, samt lesing og skriving på bokmål og nynorsk spesielt.

Elevenes sidemålskarakterer

For både nynorsk- og bokmåselevnene er karakteren 4 den mest vanlige karakteren i sidemål. Samtidig ser vi at nynorskelevnene oftere får bedre karakter enn 4 i sidemålet. Tilsvarende får bokmåselevnene oftere dårligere karakter enn 4. Dette gjelder på begge trinnene.

Til elevene: *"Hva var standpunktskarakteren din i sidemålet ved siste karakteroppgjør?"*

Tabell 6.1: Standpunktskarakterer i sidemål fordelt på trinn og målform. Elever.

	Total		10. Trinn		Vk1		
	TOTAL	Bokmål	Nynorsk	Bokmål	Nynorsk	Bokmål	Nynorsk
TOTAL (wt.) (n/w)	3545	2881	663	1894	457	1002	202
	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%
	3557	2383	1174	1367	984	1016	190
0-1	,7%	,8%	,5%	,8%	,7%	,7%	-
2	4,6%	5,1%	2,2%	5,7%	2,7%	3,5%	,6%
3	24,%	25,6%	17,%	27,3%	19,3%	21,2%	9,9%
4	36,8%	36,9%	36,3%	37,5%	37,%	35,2%	34,1%
5	22,5%	20,6%	30,7%	18,8%	27,9%	25,4%	39,7%
6	1,7%	1,4%	2,8%	1,3%	2,5%	1,6%	3,8%
Har ikke karakter i sidemål	9,7%	9,6%	10,4%	8,5%	9,9%	12,3%	11,8%

Til elevene: *"Var karakteren din i sidemål ved karakteroppjøret til jul bedre enn hovedmålskarakteren, same som hovedmålskarakteren eller dårligere enn hovedmålskarakteren?"*

Det vanligste for bokmåselevnene er enten å få den samme som eller en dårligere karakter i sidemål enn i hovedmål. De fleste nynorskelevnene får som oftest samme sidemålskarakter som hovedmålskarakter. Dette gjelder på tvers av trinn.

I følge 68 prosent av rektorene ved bokmålsskolene er snittet for hovedmålskarakterene ved skolene bedre enn snittet for sidemålet. Ved 61 prosent av nynorskskolene ligger snittet omtrent likt for hovedmål og sidemål. Det er viktig å merke seg at lærerne uttaler seg om hhv. 10. trinn og Vk1, mens lærerne uttaler seg om alle elevene ved skolene.

¹⁶ Fra våren 2005 og i følge elevene selv.

Tabell 6.2: Karakter i sidemål sammenliknet med karakter i hovedmål fordelt på trinn og målform. Elever.

	Total		10. Trinn		Vk1	
	Bokmål	Nynorsk	Bokmål	Nynorsk	Bokmål	Nynorsk
TOTAL (wt.) (n/w)	2715	658	1803	466	920	182
	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%
	2242	1174	1302	1005	940	169
Betre enn hovudmålskarakteren?	7,3%	18,9%	7,9%	21,6%	5,6%	9,5%
Same som hovudmålskarakteren?	43,1%	59,2%	43,6%	56,7%	41,8%	68,2%
Dårligare enn hovudmålskarakteren?	42,5%	16,%	43,2%	16,6%	40,4%	13,9%
Har ikkje karakter i sidemål	7,1%	5,9%	5,3%	5,1%	12,2%	8,4%

Tabell 6.3: Sammenlikning av snittkarakterer i hovedmål og sidemål fordelt på skoletype og målform. Rektorer.

	Total		Ungdoms- skole		Videregående skole	
	Bokmål	Nynorsk	Bokmål	Nynorsk	Bokmål	Nynorsk
TOTAL (wt.) (n/w)	425	128	295	83	128	45
	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%
	322	234	193	190	129	44
Betre snitt i hovudmål enn i sidemål	67,6%	17,2%	68,%	13,7%	66,3%	25,9%
Betre snitt i sidemål enn i hovudmål	1,7%	14,5%	1,4%	17,3%	2,5%	7,7%
Om lag likt snitt for hovudmål og sidemål	24,2%	61,%	25,4%	67,9%	20,6%	44,1%
Veit ikkje	6,5%	7,3%	5,3%	1,1%	10,5%	22,4%

Lærernes vurderinger av elevenes sidemålskunnskap

De fleste lærerne ved bokmålskoler (65 prosent) mener det er stor variasjon i elevenes sidemålskunnskap når de går ut fra ungdomsskolen. Det er samtidig flere (24 prosent) som mener denne jevnt over er svak enn det er som mener den som jevnt over bra (11 prosent). De fleste lærerne ved nynorskskoler mener i motsetning at elevenes sidemålskunnskap jevnt over er bra (64 prosent). Langt flere av lærerne ved nynorskskoler mener det er stor variasjon (33 prosent) i sidemålskunnskapen enn at den jevnt over er svak (3 prosent). Det er viktig å merke seg at mens lærerne på 10. trinn uttaler seg om "alle elever" (fordi alle går på ungdomsskolen), uttaler lærerne på Vk1 seg om den elevgruppen som har valgt allmennfaglig studieretning. Tallene må derfor forstås i lys av dette.

Norsklærere: "Korleis vil du seie at sidemålskunnskapen til elevane er når dei går ut frå ungdomstrinnet?"

Tabell 6.4: Lærernes vurderinger av elevenes sidemålskunnskap fordelt på trinn og målform. Lærere.

	Total		10. Trinn		Vk1		
	TOTAL	Bokmål	Nynorsk	Bokmål	Nynorsk	Bokmål	Nynorsk
TOTAL (wt.) (n/w)	580	453	128	313	84	139	45
	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%
	578	345	233	206	189	139	44
Jamt over bra	23,%	11,4%	63,9%	12,%	73,6%	9,8%	40,%
Jamt over svak	19,3%	23,9%	3,3%	17,8%	1,%	42,%	8,9%
Stor variasjon	57,7%	64,7%	32,8%	70,2%	25,3%	48,2%	51,1%

De fleste lærere mener det er stor variasjon mellom elevenes kunnskaper i sidemål. Denne oppfatningen er imidlertid sterkere ved bokmålsskolene (85 prosent) enn den er ved nynorskskolene (53 prosent).

Norsklærere: "Vil du si det er stor variasjon mellom elevenes kunnskaper i sidemål ved din skole?"

Tabell 6.5: Variasjon mellom elevenes kunnskaper i sidemål fordelt på trinn og skolens målform. Lærere.

	Total		10. Trinn		Vk1		
	TOTAL	Bokmål	Nynorsk	Bokmål	Nynorsk	Bokmål	
TOTAL (wt.) (n/w)	578	449	128	309	84	139	45
	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%
	579	344	235	204	191	140	44
Ja	78,%	85,1%	53,%	84,9%	46,6%	85,8%	68,9%
Nei	16,2%	9,7%	38,9%	9,4%	42,%	10,7%	31,1%
Vet ikke	5,8%	5,1%	8,1%	5,7%	11,4%	3,5%	-

Synes elevene selv at de kan skrive sidemål?

56 prosent av elevene totalt synes selv de kan skrive sidemål. Andelen bokmåselever som synes de kan skrive sidemål er på 49 prosent mens den er på 86 prosent blant nynorskelevne. Opplevelsen av å kunne skrive sidemål er dermed langt mer utbredt blant nynorskelevne sammenliknet med bokmåselevne.

Til elevene: "Synest du at du kan skrive sidemål?"

Tabell 6.6: Elevenes vurdering av om de kan skrive sidemål fordelt på trinn og målform. Elever.

	Total		10. Trinn		Vk1		
	TOTAL	Bokmål	Nynorsk	Bokmål	Nynorsk	Bokmål	
TOTAL (wt.) (n/w)	3778	3067	710	2039	496	1036	207
	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%
	3790	2528	1262	1478	1067	1050	195
Ja	55,8%	48,8%	86,4%	47,5%	83,6%	52,3%	95,9%
Nei	23,8%	28,2%	5,1%	28,1%	6,2%	28,5%	1,2%
Veit ikkje	20,3%	23,%	8,5%	24,4%	10,2%	19,2%	2,9%

Hva mener elevene er viktig for at de skal lære å skrive nynorsk?

Elevene med bokmål som hovedmål ble spurt om hva de anser som viktigste forutsetning for at de skal lære å skrive nynorsk. Resultatene viser at mens 21 prosent av elevene mener at mer skrivetrening er det som skal til for at de skal lære å skrive nynorsk, mener 19 prosent at egen arbeidsinnsats er det viktigste. 13 prosent oppgir flere undervisningstimer som viktigste forutsetning. Kun 5 prosent oppgir mer motiverte lærere som viktigste forutsetning. 28 prosent oppgir imidlertid at de ikke vet hva som vil være viktigst for at de skal lære å skrive nynorsk.

Til elevene med nynorsk som sidemål: "Kva trur du er viktigast for at du skal lære å skrive nynorsk?"

Tabell 6.7: Hva elevene mener er viktigst for at de skal lære å skrive nynorsk fordelt på trinn. Elever.

	TOTAL	10. Trinn	Vk1
TOTAL (wt.) (n/w)	2815	1894	919
	100,%	100,%	100,%
Meir skrivetrening	22,97	13,63	9,34
Eigen arbeidsinnsats	21,2%	20,8%	22,3%
Flere undervisningstimar	18,6%	18,2%	19,7%
Betre læremiddel	12,7%	12,6%	13,1%
Bruke nynorsk meir i andre fag	9,3%	10,%	7,4%
Meir motiverte lærarar	5,%	4,9%	5,5%
Veit ikkje	4,8%	5,%	4,3%
	28,3%	28,6%	27,7%

Elevenes forhold til å lese

62 prosent av elevene liker i ganske eller svært stor grad å lese. Samtidig oppgir 38 prosent at de i ganske eller svært liten grad liker det. Dette gir en snittverdi på 2,7. Det er en tendens til at bokmålelevnene i litt større grad liker å lese (forskjell på 0,1 i snittverdi). Samtidig ser vi at snittverdiene på Vk1 ligger høyere enn snittverdiene på 10. trinn.

Til elevene: "Liker du å lese?"

Tabell 6.8: I hvilken grad elevene liker å lese fordelt på trinn og målform. Elever

	TOTAL	Total		10. Trinn		Vk1	
		Bokmål	Nynorsk	Bokmål	Nynorsk	Bokmål	Nynorsk
TOTAL (wt.) (n/w)	3699	3006	693	1993	482	1022	204
	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%
	3713	2481	1232	1445	1040	1036	192
I svært liten grad	12,4%	12,%	14,%	14,%	15,7%	6,9%	8,5%
I ganske liten grad	26,%	25,7%	27,3%	26,7%	29,1%	22,8%	21,6%
I ganske stor grad	36,%	35,7%	37,4%	35,3%	36,2%	36,8%	41,4%
I svært stor grad	25,6%	26,6%	21,2%	24,%	19,%	33,5%	28,5%
Snitt(1-4) Std.avv. Std.feil	2,7	2,8	2,7	2,7	2,6	3,	2,9
	1,	1,	1,	1,	1,	,9	,9
	,016	,02	,027	,026	,03	,028	,066

Elevenes forhold til å lese bokmål

73 prosent av elevene oppgir at de i ganske eller svært stor grad liker å lese bokmål. Samtidig oppgir 27 prosent at de i ganske eller svært liten grad liker det. Dette gir en snittverdi på 3,1. Sammenlikner vi bokmåselevne (snitt 3,1) og nynorskelevne (snitt 2,8), finner vi at bokmåselevne i større grad enn nynorskelevne liker å lese bokmål. Forskjellen finnes på begge klassetrinnene. Samtidig liker både bokmål- og sidemåselevne på Vk1 bedre å lese bokmål enn elevene på 10. trinn¹⁷.

Til elevene: "Liker du å lese bokmål?"

Tabell 6.9: I hvilken grad elevene liker å lese bokmål fordelt på trinn og målform. Elever

	Total		10. Trinn		Vk1		
	TOTAL	Bokmål	Nynorsk	Bokmål	Nynorsk	Bokmål	Nynorsk
TOTAL (wt.) (n/w)	3727	3040	686	2020	480	1028	199
	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%
	3721	2501	1220	1459	1033	1042	187
I svært liten grad	7,9%	6,8%	12,9%	8,1%	14,5%	3,1%	7,5%
I ganske liten grad	18,7%	18,4%	20,%	19,4%	21,1%	15,6%	16,2%
I ganske stor grad	33,7%	32,2%	40,7%	32,3%	37,4%	31,7%	51,6%
I svært stor grad	39,7%	42,7%	26,5%	40,2%	27,%	49,5%	24,6%
Snitt(1-4) Std.avv. Std.feil	3,1	3,1	2,8	3,	2,8	3,3	2,9
	,9	,9	1,	1,	1,	,8	,8
	,016	,019	,028	,025	,031	,026	,061

Elevenes forhold til å lese nynorsk

Andelen som liker å lese nynorsk (19 prosent) er langt mindre enn andelen som liker å lese bokmål (73 prosent). Dette gjelder på tvers av målform og trinn. Det er i tillegg langt større forskjeller mellom bokmål- og nynorskelever når det gjelder lesing på nynorsk. Mens snittet blant bokmåselevne ligger på 1,6 er det på 2,4 blant nynorskelevne. Nynorskelevne liker med andre ord i langt større grad å lese på nynorsk enn det bokmåselevne gjør. Bokmåselevne liker i mindre grad å lese nynorsk (snitt 1,6) enn nynorskelevne liker å lese bokmål (snitt 2,8). Tendensen til å like å lese nynorsk er større blant elevene på Vk1 enn den er på 10. trinn. Dette gjelder på tvers av målform. Samtidig er forskjellen mellom bokmål- og nynorskelevne større på Vk1 (avvik: 1,1 på snittverdien) enn den er på 10. trinn (avvik: 0,8 på snittverdien).

Vi ser også at nynorskelevne liker bedre å lese på bokmål (snitt 2,8) enn de liker å lese på sin egen målform (snitt 2,4).

¹⁷ Det er i denne sammenhengen verdt å merke seg at elevgruppene ikke kan sammenliknes direkte da elevene på Vk1 er elever som har valgt allmennfaglig studieretning.

Til elevene: "Liker du å lese nynorsk?"

Tabell 6.10: I hvilken grad elevene liker å lese nynorsk fordelt på trinn og målform. Elever

	TOTAL	Total		10. Trinn		Vk1	
		Bokmål	Nynorsk	Bokmål	Nynorsk	Bokmål	Nynorsk
TOTAL (wt.) (n/w)	3738	3046	692	2022	482	1033	204
	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%
	3736	2508	1228	1463	1036	1045	192
I svært liten grad	50,1%	56,8%	20,7%	59,8%	24,7%	48,7%	7,5%
I ganske liten grad	31,%	30,7%	32,4%	28,9%	34,4%	35,5%	26,%
I ganske stor grad	13,9%	9,8%	32,%	8,9%	29,2%	12,2%	41,1%
I svært stor grad	4,9%	2,7%	14,9%	2,3%	11,7%	3,6%	25,4%
Snitt(1-4) Std.avv. Std.feil	1,7	1,6	2,4	1,5	2,3	1,7	2,8
	,9	,8	1,	,8	1,	,8	,9
	,014	,015	,028	,02	,03	,025	,064

Elevenes forhold til å lese engelsk

56 prosent av elevene oppgir at de i svært eller ganske stor grad liker å lese engelsk. Samtidig oppgir 44 prosent at de i ganske eller svært liten grad liker det. Dette gir en snittverdi på 2,6. Det er en tendens til at bokmålelevene, på tvers av trinnene i større grad liker å lese engelsk sammenliknet med nynorskelevene. Forskjellene er på 0,2 på begge trinnene.

Til elevene: "Liker du å lese engelsk?"

Tabell 6.11: I hvilken grad elevene liker å lese engelsk fordelt på trinn og målform. Elever

	TOTAL	Total		10. Trinn		Vk1	
		Bokmål	Nynorsk	Bokmål	Nynorsk	Bokmål	Nynorsk
TOTAL (wt.) (n/w)	3713	3021	692	1999	482	1033	203
	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%
	3722	2494	1228	1446	1036	1048	192
I svært liten grad	15,5%	14,6%	19,4%	17,3%	22,%	7,3%	11,1%
I ganske liten grad	28,9%	28,6%	30,5%	29,8%	31,1%	25,5%	28,2%
I ganske stor grad	34,%	34,3%	32,9%	32,6%	30,6%	38,7%	40,5%
I svært stor grad	21,6%	22,6%	17,2%	20,3%	16,3%	28,5%	20,1%
Snitt(1-4) Std.avv. Std.feil	2,6	2,6	2,5	2,6	2,4	2,9	2,7
	1,	1,	1,	1,	1,	,9	,9
	,016	,02	,028	,026	,031	,028	,066

Elevenes forhold til å skrive

59 prosent av elevene oppgir at de i ganske eller svært stor grad liker å skrive. Samtidig oppgir 41 prosent at de i ganske eller svært liten grad liker det. Dette gir en snittverdi på 2,7. Bokmålelevene liker i noen større grad å skrive sammenliknet med nynorskelevene (avvik på 0,1 i snittverdiene). Dette gjelder på tvers av trinnene. Samtidig liker elevene på Vk1 bedre å skrive enn elevene på 10. trinn gjør. Dette gjelder på tvers av målform. Avviket er på 0,2.

Til elevene: "Liker du å skrive?"

Tabell 6.12: I hvilken grad elevene liker å skrive fordelt på trinn og målform. Elever

	Total		10. Trinn		Vk1		
	TOTAL	Bokmål	Nynorsk	Bokmål	Nynorsk	Bokmål	Nynorsk
<i>TOTAL (wt.) (n/w)</i>	3707	3009	697	2000	487	1017	203
	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%
	3719	2480	1239	1450	1047	1030	192
<i>I svært liten grad</i>	10,7%	10,2%	13,%	12,%	14,9%	5,3%	7,%
<i>I ganske liten grad</i>	29,9%	29,6%	31,2%	30,%	31,5%	28,3%	30,2%
<i>I ganske stor grad</i>	42,3%	42,8%	40,3%	40,4%	37,9%	49,2%	48,4%
<i>I svært stor grad</i>	17,1%	17,5%	15,4%	17,6%	15,7%	17,2%	14,4%
<i>Snitt(1-4) Std.avv. Std.feil</i>	2,7	2,7	2,6	2,6	2,5	2,8	2,7
	,9	,9	,9	,9	,9	,8	,8
	,014	,018	,026	,024	,029	,025	,058

Elevenes forhold til å skrive bokmål

Andelen som oppgir at de liker å skrive bokmål er noe større enn andelen som oppgir at de liker å skrive. Mens 59 prosent liker å skrive, oppgir 67 prosent at de liker å skrive bokmål (i ganske eller svært stor grad).

Når vi sammenlikner snittverdiene, finner vi at bokmålelevenene i større grad enn nynorskelevenene liker å skrive bokmål. Forskjellen er på 0,4. Dette gjelder på tvers av trinn. Samtidig oppgir elevene på Vk1 at de i større grad enn elevene på 10. trinn liker å skrive bokmål.

Til elevene: "Liker du å skrive bokmål?"

Tabell 6.13: I hvilken grad elevene liker å skrive bokmål fordelt på trinn og målform. Elever

	Total		10. Trinn		Vk1		
	TOTAL	Bokmål	Nynorsk	Bokmål	Nynorsk	Bokmål	Nynorsk
<i>TOTAL (wt.) (n/w)</i>	3728	3034	694	2014	486	1028	201
	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%
	3726	2493	1233	1452	1044	1041	189
<i>I svært liten grad</i>	8,8%	7,3%	15,6%	8,7%	16,7%	3,5%	11,7%
<i>I ganske liten grad</i>	24,1%	22,5%	31,3%	23,1%	31,7%	20,7%	30,%
<i>I ganske stor grad</i>	41,6%	42,6%	37,2%	41,1%	35,1%	46,8%	44,3%
<i>I svært stor grad</i>	25,4%	27,5%	15,9%	27,%	16,5%	28,9%	14,%
<i>Snitt(1-4) Std.avv. Std.feil</i>	2,8	2,9	2,5	2,9	2,5	3,	2,6
	,9	,9	,9	,9	1,	,8	,9
	,015	,018	,027	,024	,03	,025	,063

Elevenes forhold til å skrive nynorsk

Kun 18 prosent oppgir at de liker å skrive nynorsk (i ganske eller svært stor grad). Det betyr at andelen som ikke liker å skrive nynorsk er på 82 prosent. Dette gir en snittverdi på 1,7. Snittverdien mellom målformene varierer med 1,0 i nynorskelevenenes favør, dvs at det er nynorskelevenene som i størst grad liker å skrive nynorsk. Forskjellen mellom målformene er på 0,9 i nynorskelevenenes favør på 10. trinn og 1,2 i nynorskelevenenes favør på Vk1. Elevene på Vk1 liker i større grad å skrive nynorsk enn det elevene på 10. trinn gjør.

Resultatene viser også at nynorskelevne liker å skrive på nynorsk (snitt 2,5) like godt som de liker å skrive på bokmål (snitt 2,5). Det er imidlertid en tendens til at nynorskelevne på 10. trinn i større grad liker å lese på bokmål fremfor nynorsk. Denne tendensen er motsatt på Vk1.

Til elevene: "Liker du å skrive nynorsk?"

Tabell 6.14: I hvilken grad elevene liker å skrive nynorsk fordelt på trinn og målform. Elever

	TOTAL	Total		10. Trinn		Vk1	
		Bokmål	Nynorsk	Bokmål	Nynorsk	Bokmål	Nynorsk
TOTAL (wt.) (n/w)	3736	3044	693	2025	484	1026	201
	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%	100,%
	3730	2498	1232	1460	1043	1038	189
I svært liten grad	52,%	60,%	16,9%	61,1%	19,8%	57,%	7,2%
I ganske liten grad	29,5%	28,6%	33,5%	28,4%	34,4%	29,4%	30,7%
I ganske stor grad	13,9%	9,2%	34,6%	8,8%	32,3%	10,5%	42,1%
I svært stor grad	4,5%	2,1%	15,1%	1,8%	13,6%	3,1%	20,%
Snitt(1-4) Std.avv. Std.feil	1,7	1,5	2,5	1,5	2,4	1,6	2,8
	,9	,7	,9	,7	1,	,8	,9
	,014	,015	,027	,019	,029	,025	,062

7. HVILKEN BETYDNING HAR KJENNETEGN VED UNDERVISNINGEN, SKOLENE OG ELEVENE SELV FOR ELEVENES FORHOLD TIL SIDEMÅLET ?

I dette kapittelet skal vi blant annet belyse spørsmålet om hvorvidt kjennetegn ved organiseringen av og opplegget for sidemålsundervisningen har sammenheng med hvorvidt elevene oppgir at de liker sidemålet sitt eller ikke. I tillegg undersøker vi om det kan sies å være en sammenheng mellom lærernes utdanningsbakgrunn og elevenes forhold til nynorsk. Til slutt presenteres sammenlikninger mellom elevenes karakterer, planer for videre utdanning¹⁸ og eventuelle nære relasjoner til personer som skriver mest på nynorsk¹⁹ og forholdet de har til sidemål.

På bakgrunn av fire spørsmål har vi konstruert en indeks som sier noe om hvorvidt elevene liker eller ikke liker sidemål. Disse spørsmålene er:

1. Liker du å lese bokmål?
2. Liker du å skrive bokmål?
3. Liker du å lese nynorsk?
4. Liker du å lese nynorsk?

Skalaen til spørsmålene er som følger:

1. I svært liten grad
2. I ganske liten grad
3. I ganske stor grad
4. I svært stor grad
5. Vet ikke

For bokmålelevne har vi tatt utgangspunkt i spørsmål 3 og 4 mens vi for nynorskelevne har tatt utgangspunkt i spørsmål 1 og 2. Elevene som har svart "Vet ikke" på ett av spørsmålene er ekskludert. De to spørsmålene er slått sammen til en. For å forenkle analysen er svaralternativene omgjort til en dikotom variabel med verdiene: "liker sidemål" og "liker ikke sidemål"²⁰.

Begynte elevene som liker sidemål tidligere med sidemålsopplæringen enn elevene som ikke liker sidemål?

Tidspunkt for oppstart av sidemålsundervisningen betydning for bokmåselevnes sannsynlighet for å like sidemål men ikke for nynorskelevne.

Mens 50 prosent av bokmåselevne som liker nynorsk startet med sidemålsundervisning på 8. trinn eller tidligere er tilsvarende andel for bokmåselevne som ikke liker nynorsk 39 prosent. Forskjellen på 11 prosentpoeng er signifikant. Tilsvarende finner vi en signifikant sammenheng mellom det å starte sent, dvs. på 10. trinn og forholdet elevene har til sidemålet. Andelen som ikke liker nynorsk (8 prosent) er 4 prosentpoeng høyere enn for de som ikke liker nynorsk (4 prosent). Forskjellen er signifikant.

Vi finner ikke tilsvarende signifikante forskjeller blant nynorskelevne.

¹⁸ Kartlegges blant ungdomsskoleelevene.

¹⁹ Kartlegges blant bokmåselevne.

²⁰ Det er ikke skilt mellom elever på 10. trinn og Vk1 i presentasjonen av analysene. Resultatene brutt ned på klassetrinn finnes imidlertid i tabellvedlegget.

Tabell 7.1: Tidspunkt for oppstart med sidemålsundervisning fordelt på målform og forhold til sidemålet. Elever.

	Bokmåls elever		Nynorske elever	
	Liker	Liker ikke	Liker	Liker ikke
TOTAL (wt.) (n/w)	447	2459	455	213
	100,%	100,%	100,%	100,%
	388	2016	795	390
8. klasse	43,8%	35,%	35,8%	33,7%
9. klasse	42,7%	42,6%	37,5%	35,3%
10. klasse	3,8%	7,8%	9,3%	10,1%
På barneskulen	6,2%	4,%	6,1%	4,9%
Veit ikke	3,5%	10,6%	11,2%	16,1%

Har elevene som liker sidemål mer variert undervisningsopplegg enn elevene som ikke liker sidemål?

Spørsmålene som ligger til grunn for målet på antall arbeidsformer bygger på kartleggingen av arbeidsformene elevene har tatt i bruk i sidemål. Arbeidsmåtene som er kartlagt er; Individuelt arbeid med øvingsoppgaver, diktat, stilskriving, prosesskriving med skrivemappe, arbeid med romaner/noveller, arbeid med aviser, internett og andre massemedier, drama/teater, prosjektarbeid og gruppearbeid.

Resultatene gir ikke grunnlag for å trekke slutning om at variasjon mellom mange kontra få arbeidsformer har betydning for hvorvidt elevene liker eller ikke liker å skrive og lese nynorsk. Det er med andre ord ingen signifikante forskjeller mellom antall arbeidsformer og variabelen "liker/liker ikke sidemål"²¹

Tabell 7.2: Antall arbeidsformer tatt i bruk i sidemålsundervisningen fordelt på målform og forhold til sidemålet. Elever

	Bokmåls elever		Nynorske elever	
	Liker	Liker ikke	Liker	Liker ikke
TOTAL (wt.) (n/w)	451	2329	438	211
	100,%	100,%	100,%	100,%
	392	1927	772	386
1	8,3%	14,%	15,3%	18,9%
2	23,6%	26,5%	20,2%	20,6%
3	28,9%	25,3%	20,4%	21,%
4	22,3%	17,8%	19,3%	14,3%
5	9,7%	9,4%	12,2%	11,4%
6	4,7%	4,6%	6,4%	5,6%
7	1,7%	1,2%	4,7%	4,%
8	,9%	,8%	1,1%	,7%
9	-	,3%	,3%	3,5%

²¹ To unntak finnes: 1. Sammenlikningen mellom de som liker og de som ikke liker nynorsk som sidemål og som kun har tatt i bruk en arbeidsform. 2. Sammenlikningen mellom de som liker og ikke liker bokmål og som har tatt i bruk 4 forskjellige arbeidsformer.

Har elevene som liker sidemål mer sidemålsundervisning enn elevene som ikke liker det?

Vi ønsket å undersøke om antall timer sidemålsundervisning har betydning for elevenes forhold til sitt sidemål. Resultatene viser imidlertid ingen signifikant sammenheng mellom antall timer undervisning og elevenes forhold til sidemål. Dette gjelder både for bokmåselevne og nynorskelevne.

Tabell 7.3: Antall timer sidemålsundervisning fordelt på målform og forhold til sidemålet. Elever

	Bokmåselevner		Nynorskelevner	
	Liker	Liker ikke	Liker	Liker ikke
TOTAL (wt.) (n/w)	448	2496	463	229
	100,%	100,%	100,%	100,%
	389	2043	809	418
<i>Ingen</i>	4,8%	6,3%	16,8%	20,2%
<i>1 - 10 timar (ca. 1/2 time i veka)</i>	37,1%	39,9%	58,3%	53,%
<i>11 - 19 timar (ca 1 time i veka)</i>	46,9%	44,7%	18,9%	19,9%
<i>20 timar eller meir</i>	11,2%	9,1%	6,1%	6,9%

Går elevene som liker sidemål oftere på skoler der forholdene ligger til rette for sidemålsundervisning?

Vi ønsket å undersøke om det fantes en sammenheng mellom hvordan forholdene ligger til rette for sidemålsundervisning og elevenes forhold til sidemål. Vi fant støtte for at det finnes en sammenheng for bokmåselevne men ikke for nynorskskolene. Det er med andre ord en signifikant sammenheng mellom bokmåselevnes forhold til nynorsk og i hvilken grad det (i følge rektor) er tilrettelagt for sidemålsundervisning ved skolen de går på. Det er ikke noen signifikant forskjell mellom nynorskelevnes forhold til bokmål og i hvilken grad det er tilrettelagt for sidemålsundervisning ved skolene de går på.

Tabell 7.4: I hvilken grad forholdene ligger til rette for sidemålsundervisning fordelt på elevenes forhold til sidemål og målform. Rektorer.

	Bokmåselevner		Nynorskelevner	
	Liker	Liker ikke	Liker	Liker ikke
TOTAL (wt.) (n/w)	441	2473	460	230
	100 %	100 %	100%	100%
	309	1748	810	423
I svært liten grad	0,5 %	2,1	0,9 %	0,0 %
I ganske liten grad	9,8 %	13,7 %	2,2 %	3,0 %
I ganske stor grad	75,1 %	67,7 %	58,5 %	65,2 %
I svært stor grad	12,5 %	14,3 %	37,4 %	30,9 %
Vet ikke	2,3	2,3	1,1	0,9

Går elevene som liker sidemål oftere på skoler der det settes i gang stimuleringstiltak for sidemålsundervisningen?

Vi ønsket å vite om igangsetting av stimuleringstiltak ville gi flere elever som liker nynorsk (dette spørsmålet ble kun stilt til bokmåselevne). Resultatene viser imidlertid at dette ikke har noen signifikant sammenheng med elevenes forhold til sidemål.

Tabell 7.5: Igangsetting av stimuleringsiltak fordelt på elevenes forhold til sidemål. Rektorer.

	Bokmåselever	
	Liker	Liker ikke
TOTAL (wt.) (n/w)	386 100 %	2296 100 %
Ja	51,3 %	49,9 %
Nei	42,0 %	44,3 %
Veit ikkje	6,7 %	5,7 %

Vil elevene som liker sidemål i større grad enn elevene som ikke liker det velge utdanningsprogram for studiespesialisering?

Det er en signifikant sammenheng mellom elevenes forhold til sidemål og det å velge yrkesfaglig studieretning. Mens 38 prosent av bokmåselevne som ikke liker sidemål skal velge yrkesfag, gjelder dette for kun 22 prosent av de som liker sidemål. Tilsvarende skal 51 prosent av nynorskelevne som ikke liker sidemål velge yrkesfag mot 28 prosent av de som liker sidemål. Resultatene viser også at 44 prosent av bokmåselevne som liker sidemål skal velge utdanningsprogram for studiespesialisering mens 26 prosent av de som ikke liker sidemål skal velge det samme. Blant nynorskelevne velger 32 prosent av de som liker sidemål studiespesialisering mot 14 prosent av de som ikke liker sidemål.

Det er med andre ord større sjanse for at elevene velger studiespesialisering og mindre sjanse for at de velger yrkesfag dersom de liker sidemål enn dersom de ikke liker det. I tillegg er det litt større sjanse for at bokmåselevne velger "annet" dersom de ikke liker nynorsk enn dersom de liker det. For nynorskelevne er det litt større sjanse for at de velger utdanningsprogram for musikk, dans og drama dersom de liker bokmål enn dersom de ikke liker det.

Tabell 7.6: Elevenes valg av studieretning fordelt på målform og forhold til sidemålet. Elever 10. trinn

	Bokmåselever		Nynorskelever	
	Liker	Liker ikke	Liker	Liker ikke
TOTAL (wt.) (n/w)	308 100,0%	1841 100,0%	343 100,0%	189 100,0%
	212	1206	669	371
Yrkesfag	22,2%	37,6%	28,1%	51,1%
Utdanningsprogram for studiespesialisering	43,8%	26,0%	31,8%	13,5%
Utdanningsprogram for idrettsfag	8,4%	9,5%	11,2%	10,7%
Utdanningsprogram for musikk, dans og drama	9,6%	5,8%	7,5%	4,0%
Annet	6,2%	10,0%	7,1%	5,6%
Vet ikke	9,8%	11,1%	14,4%	15,2%

Er det en sammenheng mellom å like sidemål og det å få gode karakterer i det?

Det er en positiv sammenheng mellom det å like sidemål og det å få gode karakterer i faget. Mens 78 prosent av bokmåselevne som liker nynorsk oppnådde en karakter på 4 eller bedre, gjaldt dette kun 56 prosent av elevene som ikke liker nynorsk. Tilsvarende oppnådde 76 prosent av nynorskelevne som liker bokmål karakteren 4 eller bedre mot 58 prosent av elevene som ikke liker bokmål. Sammenhengene er signifikante.

Tabell 7.7: Elevenes karakterer fordelt på målform og forhold til sidemålet. Elever 10. trinn

	Bokmåselever		Nynorskelever	
	Liker	Liker ikke	Liker	Liker ikke
TOTAL (wt.) (n/w)	433	2366	442	210
	100,%	100,%	100,%	100,%
	375	1946	771	382
0-1	,7%	,7%	-	1,6%
2	1,5%	5,8%	1,1%	3,5%
3	11,9%	28,1%	12,1%	27,7%
4	31,9%	37,9%	36,%	37,1%
5	43,5%	16,6%	36,9%	18,8%
6	2,7%	1,1%	3,3%	1,9%
Har ikke karakter i sidemål	7,9%	9,8%	10,6%	9,4%

Er bokmåselevne som liker nynorsk oftere i nær familie eller har nære venner som skriver mest på nynorsk?

Bokmåselevne ble spurt om de er i nær familie eller har nære venner som skriver mest på nynorsk. Når resultatene fra dette spørsmålet brytes ned på om en liker eller ikke liker nynorsk finner vi at elever med nære som skriver mest på nynorsk har større sannsynlighet for å like nynorsk (40 prosent) enn de som ikke har dette (23 prosent). Tilsvarende er det større sannsynlighet for at elevene ikke liker nynorsk dersom de ikke har nær familie eller nære venner som skriver mest på nynorsk (67 prosent) enn det er for at de liker nynorsk (48 prosent). Det er med andre ord en positiv sammenheng mellom å ha nære som skriver mest på nynorsk og det å like nynorsk selv.

Tabell 7.8: Bokmåselevers relasjoner til familie eller venner som skriver mest på nynorsk fordelt på deres forhold til nynorsk. Bokmåselever.

	Liker nynorsk som sidemål	
	Liker	Liker ikke
TOTAL (wt.) (n/w)	446	2476
	100,%	100,%
	384	2029
Ja	40,%	22,5%
Nei	48,1%	67,4%
Vet ikke	11,9%	10,1%

8. VEDLEGG